

KURAMDAN UYGULAMAYA HEMŐİRELIK SÜRECI

Editörler

**Prof. Dr. Ükke KARABACAK
Doç. Dr. Eylem PASLI GÜRDOĞAN**

© Copyright 2024

Bu kitabın, basım, yayın ve satış hakları Akademisyen Kitabevi A.Ş.'ne aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kağıt ve/veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Tablo, şekil ve grafikler izin alınmadan, ticari amaçlı kullanılamaz. Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

ISBN	Sayfa ve Kapak Tasarımı
978-625-399-741-0	Akademisyen Dizgi Ünitesi
Kitap Adı	Yayıncı Sertifika No
Kuramdan Uygulamaya Hemşirelik Süreci	47518
Editörler	Baskı ve Cilt
Ükke KARABACAK ORCID iD: 0000-0002-1696-2779	Vadi Matbaacılık
Eylem PASLI GÜRDOĞAN ORCID iD: 0000-0003-0711-2112	Bisac Code MED058050
Yayın Koordinatörü	DOI
Yasin DİLMEN	10.37609/akya.3031

Kütüphane Kimlik Kartı
Kuramdan Uygulamaya Hemşirelik Süreci / ed. Ükke Karabacak, Eylem Paslı Gürdoğan.
Ankara : Akademisyen Yayınevi Kitabevi, 2024.
278 s. : şekil, tablo. ; 160x235 mm.
Kaynakça ve İndeks var.
ISBN 9786253997410
1. Hemşirelik.

GENEL DAĞITIM
Akademisyen Kitabevi A.Ş.

Halk Sokak 5 / A Yenışehir / Ankara
Tel: 0312 431 16 33
siparis@akademisyen.com

www.akademisyen.com

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM 1	Hemşireliğin Temel Kavramları	1
	<i>Esin ÇETİNKAYA USLUSOY</i>	
BÖLÜM 2	Hemşirelik Kuramları ve Kuramcıları I.....	21
	<i>Şebnem BİLGİÇ</i>	
BÖLÜM 3	Hemşirelik Kuramları ve Kuramcıları II.....	43
	<i>Duygu KURT</i>	
BÖLÜM 4	Hemşirelikte Kanıta Dayalı Uygulamalar	69
	<i>Berna AKSOY</i>	
BÖLÜM 5	Hemşirelik Sürecinde Klinik Akıl Yürütme.....	83
	<i>Selma ATAY</i>	
BÖLÜM 6	Hemşirelik Süreci.....	99
	<i>Ela YILMAZ COŞKUN</i>	
BÖLÜM 7	Veri Toplama Süreci.....	111
	<i>Aynur KAYNAR ŞİMŞEK</i>	
BÖLÜM 8	Hemşirelikte Sınıflama Sistemleri	131
	<i>Nuray TURAN</i> <i>Semiha KÜÇÜKAYDINOĞLU</i>	
BÖLÜM 9	Uluslararası Kuzey Amerika Hemşirelik Tanıları Birliği (NANDA-I) ve Hemşirelik Uygulamalarının Uluslararası Sınıflaması (ICNP).....	149
	<i>Gülsün ÖZDEMİR AYDIN</i> <i>Semiha KÜÇÜKAYDINOĞLU</i>	

BÖLÜM 10 Hemşirelik Tanısı	167
<i>Hilal Yıldız ÇELİK</i>	
<i>Esra UĞUR</i>	
BÖLÜM 11 NIC, NOC ve OMAHA Sınıflandırma Sistemleri.....	181
<i>Aysun ÇOBADAK ÇALT</i>	
<i>Berna AKSOY</i>	
BÖLÜM 12 Planlama ve Uygulama Süreci	207
<i>Nadiye BARIŞ EREN</i>	
BÖLÜM 13 Değerlendirme ve Kayıt.....	215
<i>Özlem AKMAN</i>	
BÖLÜM 14 Yaşam Modeline Göre Bakım Planı Örneği.....	231
<i>Ezgi KINICI DİRİK</i>	
<i>Eylem PASLI GÜRDOĞAN</i>	
BÖLÜM 15 Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeline Göre Bakım Planı Örneği.....	253
<i>Eylem PASLI GÜRDOĞAN</i>	
<i>Burcu USLU</i>	

YAZARLAR

Doç. Dr. Özlem AKMAN
İstanbul Topkapı Üniversitesi

Dr. Öğr. Üyesi Berna AKSOY
Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Selma ATAY
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi,
Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik
Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Gülsün ÖZDEMİR AYDIN
İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Doç. Dr. Şebnem BİLGİÇ
Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Öğr. Gör. Dr. Ela YILMAZ COŞKUN
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Dr. Hem. Aysun ÇOBADAK ÇALT
İzmir Karabağlar Belediyesi, Sosyal Yardım
İşleri Müdürlüğü

Öğr. Gör. Hilal Yıldız ÇELİK
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar
Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü

Arş. Gör. Ezgi KINICI DİRİK
Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Nadiye BARIŞ EREN
Tarsus Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Eylem PASLI GÜRDOĞAN
Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Duygu KURT
Trakya Üniversitesi, Keşan Hakkı Yörük
Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü

Arş. Gör. Semiha KÜÇÜKAYDINOĞLU
İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Dr. Öğr. Üyesi Aynur KAYNAR ŞİMŞEK
Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Nuray TURAN
İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi

Arş. Gör. Burcu USLU
Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri
Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Esin ÇETİNKAYA USLUSOY
Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık
Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü

Doç. Dr. Esra UĞUR
Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar
Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi,
Hemşirelik Bölümü

HEMŞİRELİĞİN TEMEL KAVRAMLARI

Esin ÇETİNKAYA USLUSOY¹

GİRİŞ

Bilginin bilimsel alana aktarılması ve pratikte kullanılması, kavramların netliğine ve bunların etkin ve standart bir şekilde kullanılabilmesine bağlıdır. Hemşirelik disiplini bilimsel temelini oluşturmak ve kaliteli bir bakım sunmak için kanıta dayalı bilgi üretmeli ve bu kanıta dayalı bilgiyi uygulama modellerine dönüştürmelidir. Bu süreçte hemşirelik kavramlarına verilen anlamın netleştirilmesi ve ortaya çıkarılması önemlidir (1).

Hemşirelik felsefe, kuram, uygulama ve araştırmaya dayalı bir sağlık alanıdır (2). Bu bilimsel alanlarda bir bilgi hiyerarşisi vardır. Bu hiyerarşide paradigmlar temel kuramlara atıfta bulunur ve sınırlı yapıların gelişebileceği bir çerçeve oluşturur (3). Türk Dil Kurumu'na göre paradigma "değerler bütünü" olarak tanımlanmaktadır (4). Çağdaş ampirik araştırmalar üzerinde yaygın etkiye sahip olan paradigmlar, bireylerin davranışlarını, sosyal olayların etkisini ve meslek gruplarının tutumlarını şekillendirmektedir (5). Bu nedenle paradigmlar mesleki eğitim, felsefe, ahlak ve etik ilkeler için kılavuz görevi görür (6).

Hemşirelik disiplininin paradigma anlayışından daha geniş kapsamlı olması dolayısı ile insan, sağlık-hastalık, çevre ve hemşirelik olmak üzere dört metaparadigması bulunmaktadır. Bu metaparadigmlar, hemşirelik kuramlarının temel yapı taşlarını oluşturur ve bireyin bir bütün olarak ele alınmasını, bireyin sağlığına, iyiliğine, çevresine ve hemşirenin rol ve sorumluluklarına odaklanılmasını

¹ Doç. Dr., Süleyman Demirel Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, esinuslusoy@sdu.edu.tr. ORCID iD: 0000-0003-2782-3966

Hemşireliğin Rol ve İşlevleri

Hemşireler sağlıklı/hasta bireylerin, ailelerin ve toplulukların sağlığının korunmasında, hastalıkların önleminde, sağlığın iyileştirmesinde ve hastalıkların tedavisinin kolaylaştırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. Hemşireler bu ihtiyacın karşılanmasına yardımcı olsalar da bazı sorumluluklarını doktorlar, araştırmacılar ve eğitimciler aracılığıyla yerine getirirler. Hemşireler uygulayıcı rollerini bağımlı ve bağımsız görevler aracılığıyla yerine getirirler ve bağımsız rolleri, hemşirenin mesleki bilgi, beceri ve yeteneklerini kullanarak, bilgi ve deneyimleriyle eleştirel olarak ele alınan sorunlara bakım vermek ve yardımcı olmaktır (40). Günümüzde hemşireliğin rolleri; bakım verici, eğitici, araştırmacı, yönetici, karar verici, hasta savunucusu, iletişim ve eşgüdüm sağlayıcı, danışman, değişim ajanı, lider, vaka yöneticisi, rehabilite edici, rahatlatıcı, kariyer geliştirici ile özerk ve sorumluluk sahibi olma olarak sayılabilir (8,44).

KAYNAKLAR

1. Akman G, Alkan S A, Kulakaç Ö. Hemşirelik Metaparadigması Olarak İnsan. In: Öncel S, Yılmaz M (eds.) Hemşirelikte Temel Kavramlar. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2023. p. 13–45.
2. Aydın R, Kabukcuoğlu K. Hemşirelik araştırmalarında kuram kullanımının önemi ve süreci. *Journal of Human Sciences*. 2020; 17(1): 389-403.
3. Alimohammadi N, Taleghani F, Mohammadic E et al. The nursing metaparadigm concept of human being in Islamic thought. *Nursing Inquiry*. 2014; 21(2): 121-9.
4. TDK. Sözlük. (28/11/2023 tarihinde [http:// https://sozluk.gov.tr/](http://https://sozluk.gov.tr/) adresinden ulaşılmıştır).
5. Fawcett J. *Contemporary nursing knowledge: Analysis and evaluation of nursing models and theories*. Philadelphia: F. A. Davis Company; 2013.
6. Kocaağalar Akince E, Özkütük N, Orgun F. Hemşirelik eğitimi etkileyen paradigmlar. *Akdeniz Hemşirelik Dergisi*. 2022; 1(1): 29-35.
7. Branch C, Deak H, Hiner C, et al. Four nursing metaparadigms. *IU South Bend Undergraduate Research Journal*. 2016;16: 123-132.
8. Korkut S, Bayat M. Hemşireliğin Temel Kavramları. In: Karagözoğlu Ş, Demiray A, Doğan P (eds.) *Temel Hemşirelik, Uygulama için Esaslar*. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2023. p. 58-82.
9. Veliöğlu P. *Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar*. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2012. p. 67-103.
10. Ay F A. Mesleki Temel Kavramlar. In Ay F A (ed.) *Sağlık Uygulamalarında Temel Kavramlar ve Beceriler*. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2015. p. 2-16.
11. Doğan P. Hemşirelikte Temel Kavramlar-İnsan. In: Ergün S (ed.) *Hemşireliğe Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti; 2021. p. 35-43.
12. Kızıltan B. İnsan. In: Gürhan N, Sözbir Ş M, Polat Ü (eds.) *Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram ve Beceri ve Modeller*. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2020a. p. 11-20.
13. Ünsal A. Hemşireliğin dört temel kavramı: İnsan, çevre, sağlık & hastalık, hemşirelik. *Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2017; 1(1): 11- 25.
14. Öz F. *Sağlık alanında Temel Kavramlar*. Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret AŞ; 2004. p. 1-56.

15. Como J.M. Spiritual practice: A literatüre review related to spiritual health and health outcomes. *Holistic Nursing Practice*. 2007;21(5): 224-236.
16. Yılmaz M. Holistik bakımın bir boyutu: Spiritualite, doğası ve hemşirelikle ilişkisi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2011;14(2): 61-70.
17. Baldacchino D. Nursing competencies for spiritual care. *J Clin Nurs*. 2006;15(7): 885-896.
18. Mete S. Hemşireliğin Temel Kavramları. In Aştı T A, Karadağ A (eds.) *Hemşirelik Esasları, Hemşirelik Bilimi ve Sanatı*. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2014. p. 57-78.
19. Bayındır S K, Biçer S. Holistik hemşirelik bakımı. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2019;4(1): 25-29.
20. Daştan NB, Buzlu S. Meme kanseri hastalarında maneviyatın etkileri ve manevi bakım. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*. 2010; 3(1): 73-79.
21. Vayalıklarottu J. Holistic health and well-being: A psychospiritual/religious and theological Perspective. *Asian Journal of Psychiatry*. 2021;5(4):347-350.
22. İsmailoğlu E G. Holistik Bakım. In: Gürhan N, Sözbir Ş M, Polat Ü (eds.) *Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller*. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2020. p. 59-66.
23. Hale AJ, Ricotta D N, Freed J, et al. Adapting Maslow's hierarchy of needs as a framework for resident wellness. *Teaching and learning in medicine*. 2019;31(1): 109-118.
24. Llanos L F, Martínez Verduzco L. From Self-Transcendence to Collective Transcendence: In Search of the Order of Hierarchies in Maslow's Transcendence. *Frontiers in psychology*. 2022; 13:787591.
25. Yoshida T. Maslow's final Theory Z. *Agile Organizational Development*. 2020;20. <https://agile-od.com/reflective-leadership/maslows-final-theory-z>
26. Duran S. Hemşirelikte Temel Kavramlar-Sağlık ve Hastalık. In: Ergün S (ed.) *Hemşireliğe Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti; 2021. p. 57-71.
27. Kocaçal E. Sağlık ve Hastalık. In: Gürhan N, Sözbir Ş M, Polat Ü (eds.) *Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller*. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2020a. p. 21-28.
28. Çınar İ Ö. Sağlık ve Hastalık. In: Öncel S, Yılmaz M (eds.) *Hemşirelikte Temel Kavramlar*. Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2023. p. 45-68.
29. World Health Organization. Health promotion glossary of terms 2021. (28/11/2023 tarihinde <https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/350161/9789240038349-eng.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
30. Aydın N. Sağlığın teşviki ve geliştirilmesi. *Black Sea Journal of Health Science*. 2019;2(1):21-29.
31. Potter PA, Perry AG, Stockert PA, et al. *Fundamentals of nursing-e-book*. Elsevier health sciences; 2021.
32. Kocaçal E. Çevre In: Gürhan N, Sözbir Ş M, Polat Ü (eds.) *Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller*. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2020b. p. 29-36.
33. Eraydın Ş. Hemşirelikte Temel Kavramlar-Çevre. In: Ergün S (ed.) *Hemşireliğe Giriş*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti; 2021. p. 45-55.
34. Özkan HA, Bilgin Z. Hemşireliğin felsefi özü iyileştirici bakım. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*. 2016;3(3):191-200.
35. Bahar Z, Aydoğdu NG. Çevre, sağlık, araştırma ve hemşirelik. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2015;8(2):119-122.
36. Zborowsky T. The legacy of Florence Nightingale's environmental theory: Nursing research focusing on the impact of healthcare environments. *HERD: Health Environments Research & Design Journal*. 2014;7(4):19-34.
37. Norman V, Rossillo K, Skelton K. Creating Healing Environments Through the Theory of Caring. *AORN J*. 2016;104(5):401-409.
38. Boz İ. İyileştirici bakım çevresi. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2018;7(1):56-61.

39. İsmailoğlu E G. Hemşirelikte Temel Kavramlar-Hemşirelik. In:Ergün S (ed.) Hemşireliğe Giriş. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti; 2021. p. 97-103.
40. Kızıltan B. Hemşirelik. In: Gürhan N, Sözbir Ş M, Polat Ü (eds.) Hemşirelik Alanında Kullanılan Kavram Beceri ve Modeller. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2020b. p. 3-10.
41. ANA American Nurses Association. What is Nursing? (29/11/2023 tarihinde <https://www.nursingworld.org/practice-policy/workforce/what-is-nursing/> adresinden ulaşılmıştır).
42. (ICN) Nursing Definitions, 1987. (29/11/2023 tarihinde <https://www.icn.ch/resources/nursing-definitions> adresinden ulaşılmıştır).
43. Resmi Gazete. (29.11.2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/05/20070502-3.htm> adresinden ulaşılmıştır).
44. Gedük E A. Hemşirelik mesleğinin gelişen rolleri. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi. 2018; 5(2):253-258.

HEMŞİRELİK KURAMLARI VE KURAMCILARI I

Şebnem BİLGİÇ¹

GİRİŞ

Hemşirelik kuramları eğitim, araştırma, uygulama ve yönetim alanlarında kullanılan ve bakımın değerlendirilmesini sağlayan rehberlerdir. Hemşirelikte kuram gelişimi Florence Nightingale ile başlamış ve günümüzde halen devam eden bir süreçtir. Özellikle 1950'li yıllar hemşirelikte kuram gelişiminin hızlı ivme kazandığı bir dönem olmuştur. Hemşire kuramcılarının geliştirdikleri kuramlar hemşirelik uygulamalarının temelini oluşturur. Kuramlar etkili hasta iletişimi, sağlık sonuçlarının ve sağlık bakım sisteminin iyileştirilmesi için önemli bir rehber vazifesi taşımaktadır. Hemşire kuramcılarının çalışmaları bizlere hemşirelik mesleğini derinlemesine anlama fırsatı sunmaktadır. Bu çerçevede bu bölümde bazı önde gelen hemşire kuramcılar ve geliştirdikleri kuramlara yer verilecektir.

FLORENCE NIGHTINGALE : ÇEVRE KURAMI

Kuramcının Özgeçmişi

Modern hemşireliğin kurucusu Nightingale 12 Mayıs 1820'de İtalya'nın Floransa kentinde doğdu. Babasının iyi bir eğitim almasını istemesi üzerine matematik, dil, din, felsefe, tarih gibi konularda dersler aldı (1). Aldığı bu eğitim onun insan haklarının öncüsü, bütüncül görüşün savunucusu olmasına büyük katkı sağladı (2). Çok genç yaşta diğer insanlara eğitim ve bakım verme konusunda

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, sebnembilgic@trakya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-8741-8247

yönünü ortaya koymuştur. Konfor durumunun saptanmasında fiziksel durumun yanı sıra bireyin konforunun duygusal/manevi boyutları, sosyal ilişkiler, çevresel faktörlerde dikkate alınmalıdır (33). Kolcaba, konforu hasta odaklı ve arzu edilen bir sonuç olarak kavramlaştırdı. Konforun anket ve ölçekler aracılığıyla ölçülebileceğini ve bu ölçümlerin, etkili bir hemşirelik girişimi ile hasta konforunda artış sağlamada etkili olduğunu ortaya koymuştur (30). Kolcaba konforu ölçmek için birçok ölçüm aracı geliştirmiş ve halen geliştirmeye yönelik çalışmalarını devam ettirmektedir (33). Konfor kuramında hemşirelerden stresli bakım ortamında bireyin konforuna yönelik gereksinimlerini tanılaması, karşılanamayan gereksinimlerin varlığında konforu arttırıcı uygun hemşirelik girişimlerini uygulayarak hasta konforunu sağlaması beklenmektedir (29).

SONUÇ

Hemşire kuramcıların çalışmaları hemşireliğin uygulama, araştırma ve eğitimi ni şekillendirerek mesleğin temel taşlarını oluşturmaktadır. Kuramcıların ortaya koyduğu bakış açıları hemşirelik disiplininin belli bir alanını vurgulayarak bu alanda sürekli gelişim ve ilerlemenin temelini oluşturur, mesleğin geleceğinde önemli rol oynarlar. Hemşirelik kuramları mesleki gelişme ve ilerlemeye fırsat vererek mesleğin geleceğinin şekillenmesinde, hemşirelerin daha iyi ve kaliteli bakım vermesinde hemşirelere rehberlik ederler.

KAYNAKLAR

1. Alligood MR. Nursing theorists and their work-e-book. Elsevier Health Sciences. 9th ed. USA: Elsevier; 2021.
2. Karadağ A, Çalışkan N, Göçmen Baykara Z. Hemşirelik Teori ve Modelleri. Akademi Basın; 2017.
3. Peres MADA, Aperibense PGGDS, Dios-Aguado MDLMD, et al. The Florence Nightingale's nursing theoretical model: a transmission of knowledge. Revista Gaucha de Enfermagem; . 2021;42:e20200228.: 1-7. doi: <https://doi.org/10.1590/1983-1447.2021.20200228>
4. McEnroe N. Celebrating Florence Nightingale's bicentenary. The Lancet. 2020;395(10235): 1475-1478. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30992-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30992-2)
5. Karimi H, Alavi NM. Florence Nightingale: the mother of nursing. Nursing and Midwifery Studies. 2015; 4(2): e29475. doi: 10.17795/nmsjournal29475
6. Silva RND, Ferreira MDA. Nursing and society: evolution of nursing and of capitalism in the 200 years of Florence Nightingale. Revista Latino-Americana de Enfermagem. 2021;29:e3425 DOI: 10.1590/1518-8345.4482.3425
7. Medeiros ABDA, Enders BC, Lira ALBDC. The Florence Nightingale's environmental theory: a critical analysis. Escola Anna Nery. 2015;19(3):518-524. DOI: 10.5935/1414-8145.20150069
8. Butts JB, Rich KL. Philosophies and theories for advanced nursing practice. Canada: Jones & Bartlett Learning; 2011.

9. Ahtisham Y, Jacoline, S. Integrating nursing theory and process into practice; Virginia's Henderson need theory. *International Journal of Caring Sciences*. 2015; 8(2): 443-450.
10. Rista R, Kholif SN, Rohyani Y, et al. Comparison of Virginia Henderson's theory to Abraham Maslow's theory of basic human concepts. *Journal of Complementary in Health*. 2022;2(2): 88-92. DOI: <https://doi.org/10.36086/jch.v2i2.1499>
11. George JB. *Nursing theories: the base for professional nursing practice*. 6th ed. Pearson; 2014
12. Parker ME, Smith MC. *Nursing theories and nursing practice*. 3rd ed. FA. Philadelphia: Davis Company; 2010.
13. Soydan D, Yanık TÇ, Çelebioğlu A. Akciğerde kitle ve pnömoni tanılı bireyin bakım-öz-te-davi modeli'ne göre hemşirelik bakımı: olgu sunumu. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2020;9(2):127-132.
14. Priyadarshini M. Lydia E. Hall theory core, care and cure model. *International Journal of Science & Engineering Development Research*.2021;6(9):10-14. <http://www.ijrti.org/papers/IJRTI2109003.pdf>
15. Kalkan N, Karadağ M. Hastalığımla barışıyorum, hastalığımla yaşıyorum: periferik arter hastalığında öz bakım eksikliği hemşirelik teorisi doğrultusunda hazırlanan bir algoritma eğitim kitapçığı. *Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*. 2021; 12(29): 196-206. DOI: 10.5543/khd.2021.21-16-21
16. Çelik A, Yıldırım Y. Orem öz bakım eksikliği hemşirelik kuram'na göre vazovagal senkop'u olan hastanın hemşirelik bakımı: olgu sunumu. *Journal of Cardiovascular Nursing*. 2016;7(14):182-186. doi: 10.5543/khd.2016.38358
17. Fawcett J. *Contemporary nursing knowledge : analysis and evaluation of nursing models and theories*. Philadelphia: F. A. Davis Company: 2006.
18. Çatal E, Dicle A. Teori-araştırma bileşeni: Roy'un uyum modeli örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 2014; 7(1): 33-45.
19. Vicdan AK, Karabacak BG. Hemşirelik modellerinden: Roy adaptasyon modeli. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2014; 5(4): 255-259.
20. Turan Kavradım S, Canlı Özer Z. Miyokard infarktüsü sonrası Roy uyum modeline dayalı hemşirelik yaklaşımı. *Journal of Cardiovascular Nursing*. 2016;7(12):24-35. <http://dx.doi.org/10.5543/khd.2016.003>
21. Jennings KM. The Roy adaptation model: a theoretical framework for nurses providing care to individuals with anorexia nervosa. *Advances in Nursing Science*. 2017; 40(4):370-383. doi: 10.1097/ANS.0000000000000175
22. Ursavaş FE, Karayurt Ö, İşeri Ö. Nursing approach based on Roy adaptation model in a patient undergoing breast conserving surgery for breast cancer. *The Journal of Breast Health*. 2014;10(3): 134-140. doi: 10.5152/tjbh.2014.1910
23. Menekli T, Eyi S. Obez bir bireyin hemşirelik bakımında Roy adaptasyon modeli'nin kullanımı. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*. 2017; 25(3): 237-246. DOI: 10.17672/fnjn.343263
24. Soyantı Ş, Altay B. Madeleine Leininger: kültürel bakımda çeşitlilik ve evrensellik teorisi. In: Tanrıverdi G. (ed.). 6. ulusal 3. uluslararası hemşirelik kongresi bildiriler kitabı.Çanakkale: Holistence Publications; p. 1-18.
25. Şahin Hotun N. Onat Bayram G, Avcı D. Kültürlere duyarlı yaklaşım: transkültürel hemşirelik. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*. 2009; 6 (1): 2-7.
26. Leyva-Moral JM, Bernabeu-Tamayo MD. The theoretical background and history of transcultural nursing. In: Yava A, Tosun B (eds.) *Transcultural nursing: better & effective nursing education for improving transcultural nursing skills*. First ed. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2021. p. 32-51.

27. Yorulmaz DS, Karadeniz H. Farklı kültürel uygulamaların sağlığa etkisi. Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences. 2021;13(2): 418-423. DOI: 10.5336/nurses.2020-77145
28. Terzi B, Kaya N. Konfor kuramı ve analizi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi. 2017; 20(1): 67-74.
29. Yücel ŞÇ. Kolcaba'nın konfor kuramı. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi. 2011; 27(2): 79-88.
30. Boudiab LD, Kolcaba K. Comfort theory. Advances in Nursing Science. 2015; 38(4): 270-278. <https://doi.org/10.1097/ANS.000000000000089>
31. Dimarco KK, Kolcaba K. Comfort theory and its application to pediatric nursing. Pediatric Nursing. 2005; 31(3):187-194.
32. March A, McCormack D. Nursing theory-directed healthcare: Modifying Kolcaba's comfort theory as an institution-wide approach. Holistic Nursing Practice. 2009; 23(2):75-80.
33. Bilgiç Ş. Konfor In: Gürhan N, Yaman Sözbir Ş, Polat Ü. Hemşirelik alanında kullanılan kavram, beceri ve modeller. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri; 2020. p. 97-104.

HEMŞİRELİK KURAMLARI VE KURAMCILARI II

Duygu KURT¹

GİRİŞ

Kuramlar, hemşireliğin merkezinde yer alan ana kavramları ve bu kavramlar arasında kurulan mantıksal ilişkiyi sistematik olarak açıklamaktadırlar (1,2). Hemşirelik mesleğini açıkça tanımlayarak hemşirelik uygulamalarının temelini ne olacağını ayırt etmeye yardım etmekte olan kuramlar profesyonel hemşirelik uygulamaları için bir rehber görevi görmektedirler. Hemşirelik sürecinin uygulanmasında da kuramlardan yararlanılmakta olup en yaygın olarak kullanılan kuramlar Yaşam Aktivitelerine Dayalı Hemşirelik Modeli ve Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli'dir (3,4).

YAŞAM AKTİVİTELERİNE DAYALI HEMŞİRELİK MODELİ

Kuramcıların Özgeçmişleri

Nancy Roper'ın Özgeçmişi

Nancy Roper 1918 yılında İngiltere'de dünyaya gelmiştir. Hemşirelik kariyerindeki yolculuğunda bakıcılık yapan annesinin izleri bulunmaktadır. Edinburgh Üniversitesi'ndeki lisans eğitiminin ardından 1943 yılında kayıtlı hemşire olarak çalışmaya başlamıştır ayrıca aynı üniversitede felsefe alanında yüksek lisans eğitimi almıştır. 1950 yılında öğretmenlik diploması alarak çeşitli okullarda hemşirelik öğrencilerinin eğitimine katkı sağlamıştır (5,6). 1967 yılında Principles of Nursing kitabında kendi modelini yayınlamıştır. Modeli oluştururken

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Keşan Hakkı Yörük Sağlık Yüksekokulu, Hemşirelik Bölümü, duyugurt1988@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-4899-0907

hastane ortamı değil toplum sağlığı ve aile merkezli hemşirelik yaklaşımında kullanıma da uygundur. Modelin kullanımı hemşireler arasında sistematik bir iletişim alanı yaratmaktadır. Veri toplama da kolaylık sağladığı gibi verilerin analizinde de kolaylık sağlamaktadır. Hemşirelik tanılarının adlandırılmasında ortak bir dildir ve en yaygın kullanılan NANDA-I sınıflama sistemiyle örtüşmektedir ve bu özellik hemşirelik tanısının belirlenmesinde kolaylık sağlamaktadır. Sadece sağlık sorunlarına değil baş etme becerileri ve olumlu sağlık davranışlarını da ele almaktadır. Model kolaylıkla öğrenilebilir özelliindedir. Bütüncül yaklaşımı sağlamaktadır (18,19,21).

Modelin Zayıf Yönleri

Toplumun kültürel özelliklerine göre değişiklik gösterebilmektedir. Modelin kolay uygulanabilirliği vurgulansa da diğer veri toplama modellerinde de olduğu gibi modelde de Cinsellik ve Üreme Örüntüsü'nde güçlük yaşanabilmektedir. İnanç ve Değer alanlarına ilişkin verilerin toplanmasında da zorluk yaşanabilmektedir. Ayrıca hemşireler iş yoğunlukları nedeni ile Cinsellik ve Üreme ve İnanç ve Değerler örüntülerini hakkında veri toplamayı gereksiz görebilmekte ve bu yaklaşım bireylerin bütüncül olarak değerlendirilmesini engellemektedir (18,19).

SONUÇ

Bireylere ait verileri doğru, eksiksiz ve sistematik olarak toplamak amacı ile geliştirilmiş birçok kuram bulunmakta olup Yaşam Aktivitelerine Dayalı Hemşirelik Modeli ve Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli'de de bunlardandır. Kuramlar doğrultusunda toplanan veriler hemşirelere rehberlik etmekte, bireyin bütüncül değerlendirilmesini sağlamakta ve verilerin analizini kolaylaştırmaktadır. Kuramlar ayrıca hemşirelere tanılama ve uygulama arasında ilişki kurmalarında da yardımcı olmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Malatyalı A. Hemşirelik Kuramı ve Hemşirelik Disiplini. Smith MC (ed.) Hemşirelik Kuramları ve Hemşirelik Uygulaması içinde (Nükhet Bayer, Ayşe Malatyalı, Zehra Gölbaşı, Çev. Ed.). 5. Baskı. Ankara: Hipokrat Yayıncılık; 2023. p. 3-16.
2. Sofullu F, Şenuzun Aykar F. Hemşirelik Uygulamalarında Model Kullanımı. Kara Kaşıkçı M, Akın E (eds.) Temel Hemşirelik Esaslar, Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar içinde. 2. baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevleri; 2023. p. 85-92.
3. Çoşkun Yılmaz E. Hemşirelik Kuram ve Modelleri. Ergün S (ed.) Hemşireliğe Giriş içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2021. p. 187-216.

4. Dikmen Y. Problem Çözme Yöntemi ve Hemşirelik Bakım Süreci. Şenol Çelik S, Karadağ A (eds.) Hemşirelik Bakım Planları; Tanılar, Girişimler ve Sonuçlar içinde. 1. Baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2019. p. 27-48.
5. Adıgüzel L. Yaşam Aktivitelerine Dayalı Hemşirelik Modeli. Demirbağ BC (ed.) Hemşirelik Kuramları Kavram Haritalarıyla içinde. 1. baskı. Ankara: Akademisyen Yayınevi; 2021. p. 135-150.
6. Bulut H, Güler Demir S. Nancy Roper, Winifred W. Logan, Alison J. Tierney: Yaşam Aktivitelerine Dayalı Hemşirelik Modeli. Karadağ A, Çalışkan N (eds.) Hemşirelik Teori ve Modelleri içinde. 1. baskı. İstanbul: Akademi Basın; 2017. p. 531-575.
7. Pektekin Ç. Hemşirelik felsefesi. 1. baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevi; 2013.
8. Holland K. An Introduction to the Roper-Logan-Tierney Model of Nursing, based on Activities of Living. In: Holland K, Jenkins J (eds) Applying the Roper-Logan-Tierney Model in Practice E-Book. Elsevier Health Sciences; 2019. p.17-39. (15/11/2023 tarihinde https://books.google.com.tr/books?id=erKMDwAAQBAJ&printsec=copyright&redir_esc=y#v=one-page&q&f=false adresinden ulaşılmıştır.)
9. Roper N, Logan WW, Tierney AJ. The Elements of Nursing. 4. baskı. Edinburgh: Churchill Livingstone; 1996.
10. Roper N, Logan WW, Tierney AJ. The Roper Logan Tierney Model of Nursing: Based On Activities of Living. Edinburgh: Churchill Livingstone; 2000.
11. Albayrak S, Erdoğan Z, Ercan Toptaner N. Günlük Yaşam Aktiviteleri Modeli. Ocakçı AF, Ecevit Alpar Ş (eds.) Hemşirelikte Kavram, Kuram ve Model Örnekleri. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık; 2013. p.163-185.
12. Gülşen Karabacak B. Hemşirelik Kuramı Olgusu. Mckenna HP, Pajnikar M, Murphy FA (eds.) Hemşirelik Kuramları Modelleri ve Uygulama Esasları içinde. (Şule Ecevit Alpar, Ayşe Nefise Bahçecik, Çev. Ed.). Ankara: Akademisyen Kitabevi; 2019. p.1-23.
13. Eraydın Ş. Hemşirelikte Temel Kavramlar-Çevre. Ergün S (ed.) Hemşireliğe Giriş içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2021. p. 45-56.
14. Olgun N, Eti F. Roper, Logan ve Tierney'in Yaşam Aktiviteleri Kuramı. Velioglu P (ed.) Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar içinde. İstanbul: Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Mezunlar Derneği; 1999. p. 180-220.
15. Birol L. Hemşirelik süreci. 9.baskı. İzmir: Etki Yayınları; 2009.
16. Kaya N. Hemşirelik Süreci Hemşirelik Tanılaması. Atabek Aştı T, Karadağ A (eds.) Hemşirelik Esasları içinde. 2. baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2021. p. 103-138.
17. Kaya H, Yalçın Atar N, Eskimez Z. Hemşirelik Model ve Kuramları. Atabek Aştı T, Karadağ A (eds.) Hemşirelik Esasları içinde. 2. baskı. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2021. p. 57-68.
18. Bulut E. Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli. Demirbağ BC (ed.) Hemşirelik Kuramları Kavram Haritalarıyla içinde. 1. baskı. Ankara: Akademisyen Yayınevi; 2021. p. 183-195.
19. Türk G. Marjory Gordon: Fonksiyonel Sağlık Örüntüleri Modeli. Karadağ A, Çalışkan N (eds.) Hemşirelik Teori ve Modelleri içinde. 1. baskı. İstanbul: Akademi Basın; 2017. p. 603-619.
20. Herdman TH, Kamitsuru S. Hemşirelik tanıları tanımlar ve sınıflandırma 2015-2017. (Rengin Acaroğlu, Hatice Kaya, Çev. Ed.). 10.baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2018.
21. Copenito-Moyet LJ. Hemşirelik tanıları el kitabı. (Firdevs Erdemir, Çev. Ed.). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2012.
22. Arslan F, Bozkurt G. Tanılama. Alfaro-Lefevre R (ed.) Hemşirelik Sürecinin Uygulanması içinde. (Gülçin Bozkurt, Duygu Sönmez Düzkaya, Banu Terzi, Çev. Ed.). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017. p. 45-88.

BÖLÜM 4

HEMŞİRELİKTE KANITA DAYALI UYGULAMALAR

Berna AKSOY¹

GİRİŞ

Tıp bilimi ve teknolojideki gelişim ile birlikte beklenen yaşam süresi uzamış, bu durum ise sağlık sistemi üzerinde yük oluşturarak bakım maliyetlerinin ve yükünün artmasına neden olmuştur (1). Sistem üzerindeki bu yükün kaldırılmasının altın standartlarından biri kanıta dayalı uygulama (KDU)'ların hasta bakımı ve tedavi sürecine entegre edilmesidir. Bu entegrasyon, sağlık profesyonellerinin literatürdeki en iyi bilgi ve kaynaklara ulaşarak deneyimlerini bu bilgiler ile birleştirmesi sonucunda gerçekleşmektedir. Böylelikle hastalara sunulan bakımın kalitesi artmakta, hasta bakım sonuçlarında iyileşmeler görülmekte, hasta ve hemşire memnuniyeti artmakta, profesyonellerin işten ayrılma oranı azalmaktadır (2). Bu bölümde sizlere bakımın altın standardı olan kanıta dayalı uygulamalar ve bileşenleri aktarılacaktır.

KANIT VE KANITA DAYALI UYGULAMA

Kanıt sözcüğünün birçok tanımı bulunmaktadır. Türk Dil Kurumu Sözlüğü'ne göre kanıt, "Bir şeyin doğruluğunu, gerçekliğini kanıtlamaya yarayan belge; burhan, ispat, argüman"dır (3). Melnyk ve Overholta (2014) göre kanıt, doğru olduğuna inanılan gerçeklerin toplamı (4) iken Kara ve Babadağ'a (2004) göre uygulamanın bilimsel değerlendirmesine dayanan bilgidir. Bu bilgiye sağlık bakım sisteminde yer alan karar vericiler ulaşabilmektedir (5).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, aks.berna@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1796-7819

olan KDU sürecinin uygulanması için engellerin kaldırılması, uygulamaların kliniklere entegre edilerek hemşirelerin teşvik edilmesi gerekmektedir.

KAYNAKLAR

1. Mazurek MB, Fineout-Overholt E. Evidence Based Practice in Nursing & Healthcare A Guide To Best Practice. Second Edition. London; Wolters Kluwer; 2011. p.3-20.
2. Cruz JP, Coet PC, Alquwez N, et all. Evidence-based practice beliefs and implementation among the Nursing Bridge Program students of a Saudi University. International Journal of Health Sciences Quassim University; 2016;10(3):405-414.
3. Türk Dil Kurumu Sözlükleri 2023. (13.12.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
4. Melnyk BM, Fineout-Overholt E. Evidence-based practice in nursing & healthcare: A guide to best practice. Third Edition. London; Wolters Kluwer; 2014. p.4-158.
5. Kara M, Babadağ K. Kanıta Dayalı Hemşirelik. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi; 2004; 6(3) :96-104.
6. Balslem H, Helfand M, Schuneman HJ, et al. GRADE guidelines:3. Rating the quality of evidence. Journal of Clinical Epidemiology; 2011;64(4), 401–406. doi: 10.1016/j.jclinepi.2010.07.015
7. Guyatt GH, Rennie D. Users' guides to the medical literature. Jama;1993; 270(17), 2096-2097. doi:10.1001/jama.1993.03510170086037
8. Harris RP, Hefland M, Woolf SH, et al. Current methods of the U.S. Preventive Services Task Force: A review of the process. American Journal of Preventive Medicine; 2001; 20, 21–35.
9. Evans D. Hierarchy of Evidence: A Framework for Ranking Evidence Evaluating Healthcare Intervention. Journal of Clinical Nursing. 2003;12(1):77-83. doi: <https://doi.org/10.1046/j.1365-2702.2003.00662.x>
10. Ceylan BK, Mustafa M. (2023). Kanıta Dayalı Hemşirelik Kavramı Ve Kanıt Niteliği Oluşturan Durumlar. Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi; 2003; 15, 121-132.
11. LoBiondo-Wood G, Haber J, Titler MG. Evidence-based practice for nursing and healthcare quality improvement. First Edition. China; Elsevier Health Sciences; 2018. p. 1-39.
12. ICN-2012- Closing The Gap: From Evidence To Action. (14.12.2023 tarihinde <https://www.thder.org.tr/icn> adresinden ulaşılmıştır).
13. Hemşirelik Hizmetleri Yönetmeliği, T.C Resmi Gazete, 8 Mart 2010, sayı: 27515. (14.12.2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm> adresinden ulaşılmıştır).
14. Seçginli S. Hemşirelikte Araştırma Kullanımı ve Kanıta Dayalı Uygulamalar. Erdoğan S, Nahcivan N, Esin N (Editör). Hemşirelikte Araştırma. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul; 2014;s.333-353.
15. Stevens KR. Star Model of EBP: Knowledge Transformation. Academic Center for Evidence-based Practice. The University of Texas Health Science Center at San Antonio, 2012.
16. Estabrooks CA, Winther C, Derksen L. Mapping the field: A bibliometric analysis of the research literature in nursing. Nursing Research; 2004; 53(5):293-303.
17. Titler MG, Kleiber C, Steelman V, et al). The Iowa model of evidence-based practice to promote quality care. Critical care nursing clinics of North America.; 2001;13(4), 497–509.
18. Sudsawad, P. Knowledge translation. Introduction to models, strategies, and measures. The National Center for the Dissemination of Disability Research. 2007.
19. Melnyk BM, Fineout-Overholt E, Giggelman M, et al. A test of the ARCC© model impro-

- ves implementation of evidence-based practice, healthcare culture, and patient outcomes. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*; 2017; 14(1), 5-9. Doi: <https://doi.org/10.1111/wvn.12188>
20. Reigle BS, Stevens KR, Belcher JV, et al. (2008). Evidence-based practice and the road to magnet status. *JONA: The Journal of Nursing Administration*, 2008 38(2), 97-102. doi: 10.1097/01.NNA.0000310715.07850.b8
 21. Strout TD. Curiosity and reflective thinking: Renewal of the spirit. In *Clinical scholars at the bedside: An EBP mentorship model for today* [Electronic version]. Excellence in Nursing Knowledge. Indianapolis, IN: Sigma Theta Tau International. 2005.
 22. Vlada AC, Schmit B, Perry A, et al. Failure to follow evidence-based best practice guidelines in the treatment of severe acute pancreatitis. *Hpb*; 2013; 15(10), 822-827. Doi: <https://doi.org/10.1111/hpb.12140>

HEMŞİRELİK SÜRECİNDE KLİNİK AKIL YÜRÜTME

Selma ATAY¹

KLİNİK AKIL YÜRÜTME

Klinik akıl yürütme, yararlılığı ve etkinliği seçici bir hasta grubuna uygulanmasına göre farklılaşan sağlık bakım kanıtlarının özümsemesi ve analizine odaklanan sağlık hizmeti uygulamalarının temel bir özelliğidir (1). Klinik akıl yürütme becerisi, genellikle karmaşık sağlık bakım durumlarında değerlendirme yapan ve girişimler konusunda seçim yapmak zorunda olan hemşireler için önemlidir (2).

Klinik akıl yürütme, Simmons tarafından “hasta bilgilerini toplamak ve analiz etmek, bu bilgilerin önemini değerlendirmek ve alternatif eylemler için formal ve informal düşünme stratejilerini kullanan karmaşık bilişsel bir süreç” olarak tanımlanmaktadır (3).

Levett- Jones’a (2013) göre klinik akıl yürütme, “hemşirelerin ipuçlarını topladığı, bilgiye dönüştürdüğü, hastadaki bir soruna ilişkin yargıya vardığı, planlı müdahaleler yaptığı, sonuçları değerlendirdiği ve öğrendiği bir süreçtir” (4).

Hemşirelikte klinik akıl yürütme, profesyonel yargılarda bulunma, problem çözmeyi geliştirmek için mevcut kanıtların kalitesini ve katkısını değerlendirme ve bireyin hemşirelik bakımı gereksinimleriyle ilgili teşhis ve tedavi seçenekleri hakkında karar vermek için mevcut kanıtların ne ölçüde yeterli olduğunu değerlendirme süreci etrafında döner (5).

¹ Doç. Dr., Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ORCID iD: 0000-0002-2068-1099

SONUÇ

Günümüzde karmaşık kronik hastalığı olan bir hasta, akut bir durumla hastaneye başvurduğunda, hemşirelerin yalnızca doğru hemşirelik becerilerini kullanmaları değil, aynı zamanda büyük miktarda öznel ve nesnel veriyi analiz etmeleri ve bütünleştirmek için karmaşık düşünme süreçlerini kullanmalarını gerektirmektedir. İleri düzey uygulamaların zorluklarını karşılamak için eleştirel düşünme, klinik akıl yürütme, klinik karar verme ve yansıtıcı uygulama becerilerinin kullanması önemlidir. Klinik akıl yürütme karmaşık, hastanın/bireyin durumuna uygun hemşirelik uygulamalarını belirlemek için çok boyutlu ve bilişsel bir süreçtir. Klinik akıl yürütmede yer alan beceri ve yetenekler, hemşirelik sürecinin farklı aşamalarındaki eylem ve kararların belirlenmesinde aracı faktörlerdir.

KAYNAKLAR

1. Banning M. Clinical reasoning and its application to nursing: concepts and research studies. *Nurse Education in Practice* 2008; 8, 177–183.
2. Schooley AM. Concept-mapping proficiency and reasoning skills in baccalaureate nursing students (Doctoral dissertation, Capella University). 2015.
3. Simmons B. Clinical reasoning: Concept analysis. *J Adv Nurs* 2010;66(5):1151–8.
4. Levett-Jones T. *Clinical Reasoning: Learning to Think Like a Nurse*. Pearson, Frenchs Forest, Australia. 2013.
5. Higgs, J., Burn, A., & Jones, M. (2001). Integrating clinical reasoning and evidence-based practice. *AACN Advanced Critical Care*, 12(4), 482-490.
6. Leoni-Scheiber, C., Mayer, H., & Müller-Staub, M. (2019). Measuring the effects of guided clinical reasoning on the Advanced Nursing Process quality, on nurses' knowledge and attitude: Study protocol. *Nursing open*, 6(3), 1269-1280.
7. Carvalho DP, Azevedo IC, Cruz GK, Mafra, GA, Rego AL, Vitor AF, Ferreira MA. Strategies used for the promotion of critical thinking in nursing undergraduate education: a systematic review. *Nurse Educ. Today* 2017;57:103–107. <https://doi.org/10.1016/j.nedt.2017.07.010>.
8. Griffiths S, Hines S, Moloney C, Ralph N. Characteristics and processes of clinical reasoning in nurses and factors related to its use: a scoping review protocol. *JB I Evid. Synth.* 2017;15(12):2832–2836. <https://doi.org/10.1097/JXX.0000000000000355>.
9. Gummesson C, Sund'en A, Fex A. Clinical reasoning as a conceptual framework for interprofessional learning: a literature review and a case study. *Phys. Ther. Rev.* 2018;23(1):29–34. <https://doi.org/10.1080/10833196.2018.1450327>.
10. Tanner C. Thinking like a nurse: a research-based model of clinical judgment in nursing. *Journal of Nursing Education* 2006;45(6): 204–211.
11. Lapkin, S., Levett-Jones, T., Bellchambers, H., & Fernandez, R. (2010). Effectiveness of patient simulation manikins in teaching clinical reasoning skills to undergraduate nursing students: A systematic review. *Clinical simulation in nursing*, 6(6), e207-e222.
12. Dawson TE. *Can Script Concordance Testing be Utilized in Nursing Education to Accurately Assess Clinical Reasoning Skills?* (Doctoral dissertation, Western Carolina University). 2012.
13. Jensen R. Clinical reasoning during simulation: Comparison of student and faculty ratings. *Nurse education in practice*, 2013;13(1): 23-28.

14. Corcoran-Perry S. Narayan S. Teaching clinical reasoning in nursing education. *Clinical reasoning in the health profession (2 Ilded)*, 2000; 249-254.
15. Alfaro-LeFevre R. Critical Thinking, Clinical Reasoning, and Clinical Judgment: A Practical Approach. fifth ed. Elsevier, St. Louis. 2013.
16. Mohammadi-Shahboulaghi F. Khankeh H. HosseinZadeh T. Clinical reasoning in nursing students: A concept analysis. In *Nursing Forum* 2021; 56(4): 1008-1014.
17. Levett-Jones, T., Hoffman, K., Dempsey, J., Jeong, S. Y. S., Noble, D., Norton, C. A., ... & Hickey, N. (2010). The 'five rights' of clinical reasoning: An educational model to enhance nursing students' ability to identify and manage clinically 'at risk'patients. *Nurse education today*, 30(6), 515-520.
18. Thompson C. Cullum N. McCaughan D. Sheldon T. Raynor P. Nurses, information use, and clinical decision making: the real world potential for evidence-based decisions in nursing. *Evidence-Based Nursing* 2004;7(3):68-72.
19. Bucknall T. Critical care nurses' decision-making activities in the natural clinical setting. *Journal of Clinical Nursing* 2000;9 (1):25-35.
20. TDK (2023) Güncel Türkçe Sözlük. <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 12.12.2023).
21. Gelbal, S. Problem çözme. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*,1991; 6, 167- 173.
22. Kaya, E. (2005). Hemşirelerin problem çözme becerilerinin ve etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesi. *Hemşirelik Programı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Sivas, Türkiye.*
23. Abaan S, Altıntoprak A. Hemşirelerde problem çözme becerileri: öz değerlendirme sonuçlarının analizi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 2005;12(1):62-76.
24. Marquis BL, Huston CJ. Leadership roles and management function in nursing. Theory and application, 7. 2012.
25. Sullivan, EJ. Effective leadership and management in nursing. Eighth Edition, Boston: Pearson. 2013.
26. Kantek F, Yıldırım N. Sorun Çözme ve Karar Verme, In *Hemşirelikte Yönetim* , İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık, 2022, pp.184-208.
27. Ulupınar S. Hemşirelik eğitiminin öğrencilerin sorun çözme becerilerine etkisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul. 1997.
28. Taşçı S. Hemşirelikte problem çözme süreci. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14 (Ek sayı: Hemşirelik Özel Sayısı),2005;73-78.
29. Sönmez B. Sorun Çözme ve Karar Verme, In *Hemşirelikte Yönetim* , İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık, 2014, pp.257-273.
30. Kanbay Y, Okanlı A. The effect of critical thinking education on nursing students' problem-solving skills. *Contemporary nurse*, 2017;53(3): 313-321.
31. Scheffer BK, Rubenfeld MG. A consensus statement on critical thinking. *Journal of Nursing Education*, 2000;39:52-359.
32. Griffiths S, Hines S, Moloney C, Ralph N. Characteristics and processes of clinical reasoning in nurses and factors related to its use: a scoping review protocol. *JBI Evidence Synthesis*, 2017; 15(12):2832-2836.
33. Facione NC. Facione PA. Sánchez CA Critical thinking disposition as a mesure of component critical judgment: The development of the California Critical Thinking Disposition Inventory. *Journal of Nursing Education*, 1994;33(8):345-350.
34. Falcó-Pegueroles A, Rodríguez-Martín D, Ramos-Pozón S, Zuriguel-Pérez E Critical thinking in nursing clinical practice, education and research: From attitudes to virtue. *Nursing Philosophy*, . 2021;22(1): e12332.
35. Kotzee B. Ignatowicz A. Measuring 'virtue' in medicine. *Medicine, Health Care and Philosophy*, 2016;19: 149-161. <https://doi.org/10.1007/s11019-015-9653-6>

36. Alfaro-Lefevre, R. Critical thinking, clinical reasoning and clinical judgment. A practical approach, 7th ed. Elsevier. 2019.
37. Ravert, P. (2008). Patient simulator sessions and critical thinking. *The Journal of Nursing Education*, 47(12), 557–562.
38. Raymond-Seniuk C, Profetto-McGrath J. Can one learn to think critically?—A philosophical exploration. *The Open Nursing Journal*, 2011;5:45–51. <https://doi.org/10.2174/1874434601105010045>
39. Zuriguel-Pérez E, Lluçh-Canut MT, Falcó Pegueroles A, Puig-Llobet M, Moreno- Arroyo C, Roldán-Merino J. Critical thinking in nursing: Scoping review of the literature. *International Journal of Nursing Practice*, 2015;21(6):820–830. <https://doi.org/10.1111/ijn.12347>
40. Dwyer CP, Hogan MJ, Stewart I. An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking Skills and Creativity*, 2014;12, 43–52.
41. Dunne G. Beyond critical thinking to critical being: Criticality in higher education and life. *International Journal of Education Research*, 2015;71, 86–99.
42. Kataoka-Yahiro, M, Saylor C. A critical thinking model for nursing judgment. *J. Nurs. Educ.* 1994;33 (8): 351–356.
43. Paul R, Elder L. (2019). The miniature guide to critical thinking-concepts & tools, 8th ed. The Foundation for Critical Thinking.
44. Profetto-McGrath, J., Hesketh, K. L., Lang, S., & Estabrooks, C. A. (2003). A study of critical thinking and research utilization among nurses. *Western Journal of Nursing Research*, 25(3), 322–333
45. Wilkinson J M. Nursing process and critical thinking, 5th ed. Pearson. 2012.
46. Lunney, M. (2010). Use of critical thinking in the diagnostic process. *International Journal of Nursing Terminologies and Classifications*, 21(2), 82–88. <https://doi.org/10.1111/j.1744-618X.2010.01150.x>
47. Yue M, Zhang M, Zhang C, Jin, C. The effectiveness of concept mapping on development of critical thinking in nursing education: A systematic review and meta-analysis. *Nurse education today*, 2017;52, 87-94.
48. Senemoğlu N. Gelişim Öğrenme ve Öğretim, 12. baskı, Ağustos. 2005.
49. Schuster, PM. *Concept Mapping: a Critical-thinking Approach to Care Planning*, third ed. F.A. Davis, Philadelphia, PA. 2012.
50. Carr-Lopez S, Galal SM, Vyas D, Patel RA, Gnesa EH. The utility of concept maps to facilitate higher-level learning in a large classroom setting. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 2014;78(9):1-7. <https://doi.org/10.5688/ajpe789170>
51. Adema-Hannes R, Parzen M. Concept Mapping: Does It Promote Meaningful Learning in the Clinical Setting?. *College Quarterly*, 2005;8(3):n3.
52. Hicks-Moore, Sandee L. Clinical concept maps in nursing education: An effective way to link theory and practice. *Nurse education in practice*, 2005;5.6: 348-352.
53. Chen, Shiah-Lian, et al. Effects of concept map teaching on students' critical thinking and approach to learning and studying. *Journal of Nursing Education*, 2011; 50.8: 466-469.
54. Sinatra-Wilhelm, Tina. Nursing care plans versus concept maps in the enhancement of critical thinking skills in nursing students enrolled in a baccalaureate nursing program. *Creative Nursing*, 2012, 18.2: 78-84.
55. Black P, Green N, Chapin B, Owens C. Concept mapping: An alternative teaching strategy. *Pelican News*, 2000;56(4):23-6.
56. Castellino AR, Schuster PM. Evaluation of outcomes in nursing students using clinical concept map care plans. *Nurse Educator*, 2002, 27.4: 149-150.
57. Wheeler LA, Collins SKR. The influence of concept mapping on critical thinking in baccalaureate nursing students. *Journal of professional Nursing*, 2003, 19.6: 339-346.

58. Abel WM, Martha Freeze MSN. Evaluation of concept mapping in an associate degree nursing program. *Journal of nursing education*, 2006, 45.9: 356.
59. Maneval RE, Filburn MJ, Deringer SO, Lum GD. Concept mapping: Does it improve critical thinking ability in practical nursing students?. *Nursing Education Perspectives*, 2011;32(4):229-233.
60. Sinatra-Wilhelm T. Nursing care plans versus concept maps in the enhancement of critical thinking skills in nursing students enrolled in a baccalaureate nursing program. *Creative Nursing*, 2012;18(2):78-84.
61. Atay S, Karabacak Ü. Care plans using concept maps and their effects on the critical thinking dispositions of nursing students. *International Journal of Nursing Practice*, 2012;18.3: 233-239.
62. Garwood JK, Ahmed AH, McComb SA. The effect of concept maps on undergraduate nursing students' critical thinking. *Nursing education perspectives*, 2018;39(4): 208-214.
63. Schuelke SM, Barnason S. Interventions used by nurse preceptors to develop critical thinking of new graduate nurses: A systematic review. *Journal for Nurses in Professional Development*, 2017;31(1). <https://doi.org/10.1097/NND.0000000000000318>
64. Schooley AM. Concept-mapping proficiency and reasoning skills in baccalaureate nursing students. 2015. PhD Thesis. Capella University.

HEMŞİRELİK SÜRECİ

Ela YILMAZ COŞKUN¹

GİRİŞ

Hemşirelik, teorik ve uygulama eğitimlerinin harmanlanmış biçimde uygulandığı bir sağlık disiplini (1,2). Geçmişten günümüze sosyal, kültürel ve teknolojik gelişmelerin neticesinde kendini yenileyen sağlık disiplini tek değişmeyen kavram “bakım”dır (3,4,5). Bakım, hemşireliğin özünü oluşturur (6). Hemşirelikte bütüncül bakım esas olmakla birlikte, hizmet sunulan bireyin biricikliğini korumaya yönelik profesyonel bilgi ve beceriler icra edilmektedir (7,8). Etkin bir bakımda, eleştirel düşünme ve sorun çözme olarak da adlandırılan “hemşirelik süreci”nin kullanımı önerilmektedir (9). Hemşirelik süreci; hemşireler için mesleki yaşamda ve bakımda profesyonel bir rehberdir (10).

HEMŞİRELİK SÜRECİ

Hemşirelik, “bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını ve esenliğini koruma, geliştirme ve hastalık hâlinde iyileştirme amacına yönelik hemşirelik hizmetlerinin planlanması, örgütlenmesi, uygulanması, değerlendirmesinden sorumlu, bilim ve sanattan oluşan sağlık disiplini”dir (6,11). Hemşireliğin tanımında da görüldüğü üzere bakımda “hemşirelik süreci”nin yasal olarak kullanımı söz konusudur (12). Hemşirelik süreci bir hemşirenin kazanması gereken ilk düşünme modeli olarak görülmektedir (13).

¹ Öğr. Gör. Dr., Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, ela.yilmazcoskun@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-3746-1858

değerlendirilir, sorunların çözümündeki etki derecesi ortaya konularak tartışılabilir (7). Hemşirelik süreci ile birey merkezli bakım benimsediği için alışlagelmiş işlemlerin dışına çıkılarak hemşireler, birçok rolünü (lider, savunucu, karar verici, eğitici vb.) bakıma yansıtma olanağı bulur (33).

Ülkemizde 2010 yılında yayınlanan Hemşirelik Yönetmeliği doğrultusunda, hemşirelik sürecinin kullanımı zorunlu hale gelmiştir. Bu yönetmelikte hemşirelik sürecinin amacı, bireye özgü gereksinimlerin tespiti, belirlenen bakımın kanıta dayalı planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesine vurgu yapılmaktadır (48). Teknolojik ve mesleki gelişmeler neticesinde hemşirelik süreci bilgisayar ortamında takip edilebilmektedir. Bilgisayar ortamında hemşirelik sürecinin hızlıca kanıt altına alınması artık mümkündür. Hemşirelerin her bireye özgü düzenledikleri planlara istedikleri zaman ulaşım sağlaması sürecin etkinliğini ve yaygınlığını artırmaktadır (24).

SONUÇ

Hemşirelik süreci; mesleğin bilimsel yönünün en büyük kanıtıdır. Başlangıçta anlaşılmasına rağmen hemşirelik mesleğinin tüm alanlarında ortak paydada yerini almıştır. Bakım alan bireyin sağlığının en üst aşamaya getirilmesi amacıyla hemşirelik girişimlerin belirlenmesi, sistematik bir yöntemle uygulamaların sürdürülmesi, birey ve ailenin tüm aşamalarda sürece dahil edilmesi bakımın kalitesini artırmaktadır. Bu durum bireye, kuruma, mesleki gelişime ve bakım vereene her açıdan olumlu yansımaktadır. Hemşirelik süreci mesleki profesyonellik açısından da mesleği güçlü kılan bir öğedir. Günümüzde hemşirelik süreci veri toplama, tanılama, planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere birbirini takip eden beş aşamalı olarak kullanılmaktadır. Hemşireler, hemşirelik sürecini kullanarak kendi gelişimlerine katkı sağlayabilir. Hemşirelik süreciyle birlikte kanıtları kullanmaları ise arzu edilen kanıta dayalı bakımı mümkün kılacaktır. Sonuç olarak bu bölümde anlatılan hemşirelik sürecinin her açıdan benimsenmesi önemlidir. Hemşire eğitimcilerin birincil hedefi bu konunun anlaşılabilirliğini sağlamak olmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Birol L. Hemşirelik süreci-Hemşirelik bakımında sistematik yaklaşım. İzmir: Etki Matbaacılık Yayıncılık; 2011.
2. Yurttaş A. Hemşireliğin Tarihçesi. In: Mağfiret KK, Esra A (eds) Temel Hemşirelik Esaslar, Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. İstanbul Tıp Kitapevleri; 2021.p. 2-10.
3. Dinç L. Bakım kavramı ve ahlaki boyutu. Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi; 2010:74-82.

4. Kaya N. Hemşirelik süreci, hemşirelik tanılması. In: Atabek Aştı T, Karadağ AT (eds) Hemşirelik Esasları. Akademi Basın ve Yayıncılık; 2014. p.137-176.
5. Ünsal A. Hemşireliğin Dört Temel Kavramı: İnsan, Çevre, Sağlık & Hastalık, Hemşirelik. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi; 2017: 1(1):11-28.
6. Veliöğlü P. Hemşirelikte Kavram ve Kuramlar. Alaş Ofset Matbaa; 2012.
7. Erer MT, Akbaş M, Yıldırım G. Hemşirelik sürecinin evrimsel gelişimi hemşirelik süreci. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi; 2017:7 (1): 1-5.
8. Juanamasta IG, Aunguroch Y, Gunawan JA concept analysis of quality nursing care. Journal of Korean Academy of Nursing; 2021: 51(4): 430-441.
9. Göçmen BZ. (2014). Hemşirelik bakım kavramı. Türkiye Biyoetik Dergisi; 2014: 2 (2):92-99.
10. Adamy EK, Zocche DAA, Almeida MA. Contribution of the nursing process for the construction of the identity of nursing professionals. Rev Gaucha Enferm; 2019: 25:41(spe):e20190143.
11. Hemşirelik Terimleri Çalışma Grubu Hemşirelik Terimleri Sözlüğü. Türk Dili Kurumu Yayınları; 2015.
12. Dikmen Y, Ak B, Yorgun S. Teorikten pratiğe: Bilgisayar destekli hemşirelik süreci uygulaması. Journal of Human Rhythm; 2015: 1(4):162-167.
13. Ören B, Kol E. Hemşirelik sürecine genel bakış, klinik problem çözme ve günümüz hemşireliği. In: Gülçin B, Sönmez D, Banu T. (Çeviri Eds.) Hemşirelik Sürecinin Uygulanması Klinik Karar Verme Süreci. Nobel Tıp Kitapevleri; 2017. p.1-44.
14. Türk Dil Kurumu. (05.12.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
15. Potter P, Perry AG. Fundamentals of Nursing Concepts, Process and Practice, 7th Edt. Mosby Year Book; 2009.
16. Tok YF, Yıldırım D. Hemşirelik Süreci. In: Mağfiret KK, Esra A (eds) Temel Hemşirelik Esaslar, Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. İstanbul Tıp Kitapevleri; 2021.p 65-84.
17. Craven RF, Hirnle CJ. Fundamentals of nursing: Human health and function. 7th Edition. Wolter Kluwer Health/Lippincott, Williams&Wilkins, Philadelphia; 2009: 37-126.
18. American Nurses Association, Mars 2015. The nursing process. (15.12.2023 tarihinde <https://www.nursingworld.org/practice-policy/workforce/what-is-nursing/the-nursing-process> adresinden ulaşılmıştır).
19. Löfgren U, Wälivaara BM, Strömbäck U, et al. The nursing process: A supportive model for nursing students' learning during clinical education-A qualitative study. Nurse Education in Practice; 2023: 72: 103747.
20. Pektekin Ç. Hemşirelik felsefesi, Kuramlar-Bakım Modelleri ve Politik Yaklaşımlar. İstanbul Tıp Kitapevi; 2013.
21. Bodur G, Kaya H. Hemşireliğin geleceği: 2050'li yıllar. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi; 2015: 23(2): 166-173.
22. Yıldırım B, Özkahraman Ş. Critical thinking in nursing process and education. International Journal of Humanities and Social Science (Special Issue); 2011: 1(13): 257-262.
23. Ekim A. Hemşirelik süreci kavramı. In: Ocakçı AF, Ecevit Alpar Ş (eds) Hemşirelikte kavram, kuram ve model örnekleri. İstanbul Tıp kitapevi; 2013. p. 65.
24. Laukvik LB, Rotegård AK, Lyngstad M, et al. Registered nurses' reasoning process during care planning and documentation in the electronic health records: A concurrent think-aloud study. Journal of clinical nursing; 2023: 32 (1-2): 221-233.
25. Sanson G, Vellone E, Kangasniemi M, et al. Impact of nursing diagnoses on patient and organisational outcomes: a systematic literature review. Journal of Clinical Nursing; 2017: 26(23-24): 3764-3783.
26. Alfaro-LeFevre R. Critical thinking and clinical judgment: a practical approach, Philadelphia: W.B. Saunders: 2004.

27. Kaya A, Şendir M. Hemşirelik eğitimi ve uygulamalarında eleştirel düşünme stratejileri ve boyutları. *Hemşirelik Bilimi Dergisi*; 2021: 4(3): 163-168.
28. Demir DY, Yıldırım UY. Hemşirelikte eleştirel düşünme. *S.D.Ü Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2013: 4(1):31-38.
29. Gençer ŞE, Akman YA. Hemşirelik Sürecinde Anahtar Öge: Eleştirel Düşünme. *Yaşam Boyu Hemşirelik Dergisi*; 2023: 1(1): 118-135.
30. Özsoy SA, Yıldırım BÖ. Hemşirelikte Eleştirel Düşünme, Tuna Matbaacılık; 2010.
31. Kocaçal E, Aktan GG. Tarihsel Süreç İçinde Hemşirelik Süreci ve Bakım Planlarının Gelişimi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2021: 24(2): 284-290.
32. Doenges ME, Moorhouse MF. *Application of Nursing Process and Nursing Diagnosis*. 6th ed. Davis Company, Philadelphia; 2013.
33. Basit G. Bakımın rehberi: Hemşirelik süreci. *Genel Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2020: 2(2): 77-90.
34. Lotfi M, Zamanzadeh V, Valizadeh L, et al. The implementation of the nursing process in lower-income countries: an integrative review. *Nursing Open*; 2020: 7(1): 42-57.
35. Şendir M, Büyükyılmaz F. Hemşirelik Tanısı. In: T Atabek Aştı, A Karadağ (eds.), *Hemşirelik Esasları (Hemşirelik Bilimi ve Sanatı- I)*, İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2014. p. 177-190.
36. Taylor C, Lillis C, Lemone P. *Fundamentals of nursing: The art & science of nursingcare*, 4th ed. Philadelphia:Lippincott; 2001.
37. NANDA International. *NANDA International Nursing Diagnoses: Definitions & Classification 2015-2017*. 10th ed. Wiley-Blackwell, Oxford; 2014.
38. Seaback WW. *Nursing Process: Concepts and Application*; 2006.
39. Kozier B, Erb G, Berman A, et al. *Fundamentals of Canadian Nursing Concepts, Process, and Practice (4th Canadian edition ed.)*. USA: Pearson; 2018.
40. Williams L, Wilkins A. *Nursing Care Planning Incredibly Easy!* Sütçü Çiçek H, Özdemir L. (Çev eds.), 2. Basım. Nobel Tıp Kitabevi; 2016.
41. Andsoy II, Güngör T, Dikmen Y, et al. Hemşirelerin bakım planını kullanırken yaşadıkları güçlükler. *Çağdaş Tıp Dergisi*; 2013: 3(2): 1-7.
42. DeLaune SC, Ladner PK. *Fundamentals of Nursing Standards & Practice*, Fourth edition ed.; 2011.
43. Karadağ A, Çalışkan N, Baykara GZ. *Hemşirelik Teorileri ve Modelleri*. Akademi Basın ve Yayıncılık; 2017.
44. Kaya N, Babadağ K, Kaçar GY, et al. (2010). Hemşirelerin hemşirelik model/kuramlarını, hemşirelik sürecini ve sınıflama sistemlerini bilme ve uygulama durumları. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*; 2010: 3(3): 24-33.
45. Şendir M, Çelik S, Dişsiz M, et al. (2018). Hemşirelik eğitimi ve uygulamasında yeni bir yaklaşım: Hemşirelik eğitimi ve uygulamasının bütünleşmesi. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi*; 2018: 4(2): 92-99.
46. Akansel N, Palloş A. Hemşirelik öğrencilerinin bakım planı hazırlamada yaşadıkları güçlüklerin kök nedenlerinin incelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2020: (2): 269-275.
47. Hagos F, Alemseged F, Balcha F, et al. Application of nursing process and its affecting factors among nurses working in mekelle zone hospitals, Northern Ethiopia. *Nursing research and practice*; 2014.
48. *Hemşirelik Yönetmeliği* 2010. Sayısı: 27515. (11.12.2023 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/Eskiler/2010/03/20100308-4.htm> adresinden ulaşılmıştır.)

VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Aynur KAYNAR ŞİMŞEK¹

GİRİŞ

Hemşirelik süreci, hemşirelik bakımının planlanması ve uygulanmasının sistematik, akılcı bir yöntemidir. Amacı, hastanın sağlık durumunu, mevcut veya potansiyel sağlık sorunlarını belirlemek, belirlenen ihtiyaçları giderecek planlar oluşturmak ve özel hemşirelik müdahaleleri sunmaktır (1).

Hemşirelik süreci beş aşamalıdır (veri toplama, tanılama, planlama, uygulama ve değerlendirme) ve mantıksal bir döngüyü takip eder. Bu aşamalar birbirinden ayrı değil, birbiriyle örtüşen, devam eden alt süreçlerdir. İlk döngünün sonunda, eğer hedeflere ulaşırsa bakım sonlandırılabilir, döngüye yeniden değerlendirmeyle devam edebilir veya bakım planında değişiklik yapılabilir (2,3,4). Bu kısımda en belirleyici faktör verilerin doğru ve eksiksiz toplanmasıdır. Hemşirelik sürecinin her aşaması diğerlerini etkiler; birbirleriyle yakından ilişkilidirler. Ancak verilerin toplanması sırasında yetersiz veya yanlış veri elde edilirse hemşirelik tanıları eksik veya hatalı olacaktır; hatalar aynı zamanda planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarına da yansıtacaktır. Bu açıdan veri toplama aşaması kritik öneme sahiptir (2).

Verilerin toplanması süreci hastaya ait verilerin sistematik ve sürekli olarak; (1)toplanması (2)düzenlenmesi, (3)doğrulanması ve (4)kaydedilmesini içeren dört basamaktan oluşur (2,4,5).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, aynurkaynarsimsek@hotmail.com, ORCID İD: 0000-0002-9909-6123

toplama, verilerin düzenlenmesi, verilerin doğrulanması ve kayıt edilmesi) itina ile yürütülmelidir.

Veriler toplanırken hasta ve yakınları ile kurulacak etkin iletişim verilerin eksiksiz toplanmasında temel gerekliliktir. Bu konuda hemşirelerin gerekli donanıma sahip olmaları bakım kalitesi açısından önemlidir.

KAYNAKLAR

1. Kozier B, Erb G, Berman A, Snyder S, Fradsen G, Buck M, Yu L, Stamler L. Fundamentals of Canadin Nursing Concepts, Process and Practice. USA: Pearson; 2018. p. 191-258.
2. Berman AJ, Snyder S, Frandsen G. Kozier & Erb's Fundamentals of Nursing: Concepts, Process and Practice. United Kingdom: Pearson Education Limited; 2022. p. 177-270.
3. Herdman TH, Kamitsuru S, Lopes CT. Nursing Diagnoses Definitions and Classification 2021-2023. New York: Thieme Medical Publishers; 2021. p. 24-187.
4. Basit G. Bakımın rehberi: Hemşirelik süreci, Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 2020; 2(2), 77-90.
5. Cardwell P, Corkin D, McCartan R, McCulloch A, Mullan C. Is care planning still relevant in the 21st century? British Journal of Nursing, 2011; 20(21), 1378-1382.
6. Craven RF, Hirnle C, Jensen S. Hemşirelik Esasları İnsan Sağlığı ve Fonksiyonları Uysal N, Çakırcalı E (eds.) Ankara: Palme Yayıncılık; 2015. p. 174-247.
7. Edelman C, Kudzma EC. Health promotion throughout the life span (10 th ed.). China: Elsevier; 2022. p.145-169
8. Potter PA, Perry AG, Stockert P. Fundamentals of Nursing-E-Book. Elsevier Health Sciences; 2020. p. 227-237.
9. Kişisel Sağlık Verileri Hakkında Yönetmelik (01.01.2024 tarihinde <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2019/06/20190621-3.htm> adresinden ulaşılmıştır).
10. Doenges ME, Moorhous MF, Murr AC. 4-32. Nursing Care Plans Guidelines for Individualizing Client Care Across the Life Span. 9 Edition. F.A Davis Company, Philadelphia; 2014. p. 4-32.
11. Ortabağ T, Temuçin ED. Sağlık Öyküsü Alma VE Klinik Karar Verme. İçine F. Eti Aslan (Ed.), Sağlıkın değerlendirilmesi ve klinik karar verme. Ankara: Özyurt Matbaacılık, 2017;18-41.
12. Kneisl CR, Trigoboff E. Contemporary psyhiatric-mental health nursing.3rd ed. United States of America: Pearson Education; 2013.
13. Olgun N, Tosun N. Fiziksel muayene ve klinik karar verme. In F. Eti Aslan (Ed.), Sağlık değerlendirilmesi ve klinik karar verme. Ankara: Özyurt Matbaacılık; 2017. p. 44-67.
14. Görgülü RS. Hemşireler için Fiziksel Muayene Yöntemleri. İstanbul: İstanbul Tıp Kitapevi; 2014. p. 12-43.

HEMŞİRELİKTE SINIFLAMA SİSTEMLERİ

*Nuray TURAN¹
Semiha KÜÇÜKAYDINOĞLU²*

GİRİŞ

Hemşirelikte sınıflama sistemlerinin kullanılması; özellikle hemşirelikte ortak bir dil oluşturulması ve hemşirelik bakımında standart bir yaklaşım sağlama-sı açısından son derece önemlidir. Sınıflama sistemleri, hemşireler tarafından hemşirelik terminolojisinin kullanılmasını ve bakım uygulamalarında yer alan çeşitli unsurlar için sınıflamaya dayalı yapılar sunmayı sağlamaktadır. Aynı zamanda, hemşireler arasında iletişimi sağlama, kayıt ve raporlamada standardizasyon oluşturma yolu ile bakımın sürekliliğini sağladığı için, sunulan hemşirelik bakımının kalitesini arttırmaya katkıda bulunan temel bir faktör olarak tanımlanmaktadır. Bu da, hem sağlıklı/hasta birey hem de hemşireler için güvenli bir bakım ortamı oluşturması adına oldukça önemlidir (1). Bu doğrultuda, hemşirelikte evrensel bir dilin sağlanabilmesi adına, çeşitli sınıflama sistemleri geliştirilmiş ve hemşirelik süreci ile entegrasyonu sağlanmıştır. Kullanılan sınıflama sistemleri, genellikle elektronik kayıt sistemleri üzerinden hemşirelik sürecine entegre edilmiş olup, hemşireler bu kayıt sistemleri aracılığı ile sağlıklı/hasta bireye sunulan hemşirelik eylemlerini kayıt ve rapor edebilmektedir. Bu durum, hemşirelik mesleğini görünür kılmakta, hemşireliğe veri kaynağı oluşturarak mesleki bilgi birikiminin artmasına destek olmakta ve yönetsel süreçleri

¹ Doç. Dr., İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, nkaraman@istanbul.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-8362-3427

² Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi, semiha.kurt@istanbul.edu.tr, ORCID iD: 0000 0002 2559 4875

KAYNAKLAR

1. Rabelo-Silva ER, Lucena ADF, Almeida MDA, et al. Advanced nursing process quality: comparing the International Classification For Nursing Practice (ICNP) with the NANDA-International (NANDA-I) and Nursing Interventions Classification (NIC). *Journal of Clinical Nursing*; 2017; 26(3-4): 379–387. <https://doi.org/10.1111/jocn.13387>
2. Kaya A. Hemşirelikte ortak dil ve sınıflama sistemleri. *MAUN Sag Bil.Derg.*; 2021; Temmuz-Aralık 1(1):22-25.
3. American Nursing Association [ANA]. Recognized Terminologies that Support Nursing Practice 2012 [updated 2019]. (20/11/2023 tarihinde <http://www.nursingworld.org/MainMenu-Categories/Tools/RecognizedNursing-Practice-Terminologies.pdf> adresinden ulaşılmıştır).
4. Dykes PC, Wantland D, Whittenburg L, et al. A pilot study to explore the feasibility of using the Clinical Care Classification System for developing a reliable costing method for nursing services. *AMIA Annu Symp Proc*; 2013; 364–371.
5. Lopes, H.K. NANDA International Nursing Diagnoses Definitions & Classification, 2021-2023. Oxford: Thieme Medical Publishers; 2021.
6. İskender Ö, Kaplan S. Uluslararası hemşirelik sınıflandırma sistemleri. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*; 2019; 2(2), 1-10.
7. Erdemir F. Hemşirelikte Ortak Dil ve Hemşirelik Sınıflama Sistemleri. İçinde: Birol L (ed.) *Hemşirelik Süreci: Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım*. İzmir: Etki Matbaacılık Yayıncılık; 2010. s.92-147.
8. Gordon M. Nursing nomenclature and classification system development. *Online Journal of Issues in Nursing*; 1998;3(2):1-13.
9. Şahin AO, Erdemir F. Hemşirelikte ortak dil ve uluslararası hemşirelik terminolojileri. *Türkiye Klinikleri J Surg Nurs-Special Topics*; 2016; 2(1): 27-36.
10. Kocaçal E, Aktan GG, Eşer İ. Tarihsel süreç içinde hemşirelik süreci ve bakım planlarının gelişimi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2021; 24(2): 284-290.
11. Ozbolt JG, Saba VK. A brief history of nursing informatics in the United States of America. *Nursing Outlook*; 2008; 56:199-205.
12. Beyea, SC. Standardized language—making nursing practice count. *AORN journal*; 1999; 70(5): 831-838.
13. Craven RF, Hirnle CJ. *Fundamentals of Nursing (Human Health and Function)* 3rd ed. Philadelphia: William &Wilkins; 2000. p.181-200.
14. Bodenreider O, Cornet R, Vreeman DJ. Recent developments in clinical terminologies—SNOMED CT, LOINC, and RxNorm. *Yearbook of medical informatics*; 2018; 27(01): 129-139.
15. Martin KS, Scheet NJ. *The omaha system: Applications for community health nursing*. Philadelphia: Saunders; 1992.
16. Eryiğit T, Uzun Ş. Beta talasemi tanılı bireye omaha sınıflandırma sistemi ile verilen hemşirelik bakımının incelenmesi: Olgu sunumu. *Sağlık Bilimleri Üniversitesi Hemşirelik Dergisi*; 2023; 5 (1): 61-68.
17. Erdoğan S. *Omaha Sistemi Halk Sağlığı Uygulama Rehberi*. İstanbul: Ofset Basın Yayın Matbaacılık; 2000.
18. Erer MT, Akbaş M, Yıldırım G. Hemşirelik sürecinin evrimsel gelişimi ve hemşirelik süreci. *Lokman Hekim Dergisi*; 2017; 7:1-5.
19. LeFevre RA. *Benefits of nursing process the foundation for clinical reasoning*. 8th ed. China: Lippincott Williams & Wilkins; 2014.
20. Seaback WW. *Nursing process concepts and application*. 3rd ed. USA: Cengage Learning; 2013.
21. Carpenito-Moyet LJ. *Hemşirelik Tanıları El Kitabı*. 15. Baskı. Çev: Erdemir F, Türk G. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2021.

22. Mac Neela P, Scott PA, Treacy MP, et al. Nursing minimum data sets: a conceptual analysis and review. *Nursing inquiry*; 2006; 13(1): 44-51.
23. Othman EH, Shatnawi F, Alrajabi O, et al. Reporting nursing interventions classification and nursing outcomes classification in nursing research: a systematic review. *International Journal of Nursing Knowledge*; 2020; 31(1): 19–36. <https://doi.org/10.1111/2047-3095.12265>
24. Wagner CM, Butcher HK, Clarke MF (Eds.) *Nursing Interventions Classification (NIC) 8th ed.* St. Louis: Elsevier; 2023.
25. Butcher HK, Bulechek GM, Dochterman JM, et al. *Intervention Classification (NIC). 7 th ed.* St. Louis: Elsevier; 2018.
26. Querido DL, Christoffel MM, da Nóbrega MML, et al. Terminological subsets of the International Classification for Nursing Practice: an integrative literature review. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*; 2019; 53: e03522.
27. Kilańska D, Gaworska-Krzemińska A, Grabowska H, et al. Case study of the introduction of the International Classification for Nursing Practice® in Poland. *Int Nurs Rev*; 2016; 63(3):361-71. <https://doi.org/10.1111/inr.12261>
28. Moorhead S, Johnson M, Maas ML, et al. *Nursing Outcome Classification (NOC). 6th ed.* St.Louis: Elsevier; 2018.
29. Moorhead S, Swanson E, Johnson M. *Nursing Outcomes Classification (NOC). 7th ed.* St.Louis: Elsevier; 2023.
30. Saba VK. *Clinical Care Classification (CCC) System Version 2.5 User's Guide. 2nd ed.* New York: Springer Publishing Company; 2012.
31. Petersen C, Kleiner C. Evolution and revision of the perioperative nursing data set. *AORN journal*; 2011; 93(1): 127-132.
32. Huff SM, Rocha RA, McDonald CJ, et al. Development of the logical observation identifier names and codes (LOINC) vocabulary. *Journal of the American Medical Informatics Association*; 1998; 5(3): 276-292.
33. McDonald C, Huff S, Suico J, et al. *Logical Observation Identifiers Names and Codes (LOINC®) users' guide.* Indianapolis: Regenstrief Institute; 2004.
34. TC. Sağlık Bakanlığı. Sağlık Bakanlığı LOINC Çalışmaları 2015. (30/11/2023 tarihinde <https://e-saglik.gov.tr/TR,7194/saglik-bakanligi-loinc-calismalari.html> adresinden ulaşılmıştır).
35. The Office of National Coordinator for Health Information Technology. *Standard Nursing Terminologies: A Landscape Analysis 2017 [updated 2019].* (02/12/2023 tarihinde https://www.healthit.gov/sites/default/files/snt_final_05302017.pdf adresinden ulaşılmıştır).
36. Lee, E. The Nursing Minimum Data Set (NMDS) and its relationship with the Nursing Management Minimum Data Set (NMMDS): Significance, development, and future of nursing profession. *Journal of Korean Academy of Nursing*; 2001; 31(3): 401-416.
37. Bulechek GM, Butcher Howard K, Dochterman JM, et al. *Nursing Interventions Classification (NIC). 6th ed.* St Louis: Elsevier; 2013.
38. Bulechek GM, Butcher GK, Dochterman CM et al. *Hemşirelik Girişimleri Sınıflaması (NIC). 6. Baskı. Çev. Ed: Erdemir F, Kav S, Yılmaz AA.* İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017.
39. Acaroğlu R, Kaya H (Çev. Ed.). *Hemşirelik Tanıları: Tanımlar ve Sınıflandırma 2015-2017.* İstanbul: Nobel Kitapevleri; 2018.
40. Acaroğlu R ve Kaya H. (Çev. Ed.) *Hemşirelik Tanıları, Tanımlar ve Sınıflandırma 2018-2020.* İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2021.
41. Park HA, Cho I. Education, practice, and research in nursing terminology: Gaps, challenges, and opportunities. *Yearbook of Medical Informatics*; 2009; 18(01): 103-108.
42. Karaca T, Aslan S. Effect of 'nursing terminologies and classifications' course on nursing students' perception of nursing diagnosis. *Nurse Education Today*, 2018; 67: 114-117.
43. Akansel N, Palloş A. Hemşirelik öğrencilerinin bakım planı hazırlamada yaşadıkları güçlüklerin kök nedenlerinin incelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*; 2020; 2: 269–275.

44. Smith KJ, Craft-Rosenberg, M. Using NANDA, NIC, and NOC in an undergraduate nursing practicum. *Nurse educator*; 2010; 35(4): 162-166.
45. Özel HÖ, Ürkmez DÖ, Demiray S, Cebeci Z. Hemşirelik bilişimi ve hastane bilgi yönetimi sistemi. *Okmeydanı Tıp Dergisi*; 2014; 30(3):158-160.
46. Wingard R. Patient education and the nursing process: meeting the patient's needs. *Nephrology Nursing Journal*; 2005; 32(2): 211-214.
47. Zhang T, Wu X, Peng G, et al. Effectiveness of standardized nursing terminologies for nursing practice and healthcare outcomes: a systematic review. *International Journal of Nursing Knowledge*; 2021; 32(4): 220-228.
48. Hardiker NR, Hoy D, Casey A. Standards for nursing terminology. *Journal of the American Medical Informatics Association*; 2000; 7(6): 523-528.
49. Sánchez-Almagro CP, Romero-Sánchez JM, White-Ríos M. et al. "NANDA International nursing diagnoses in the coping/stress tolerance domain and their linkages to Nursing Outcomes Classification outcomes and Nursing Interventions Classification interventions in the pre-hospital emergency care." *Journal of Advanced Nursing*; 2022; 78(10): 3273-3289.
50. Tastan S, Linch GCF, Keenan GM, et al. Evidence for the existing American Nurses Association-recognized standardized nursing terminologies: A systematic review. *International Journal of Nursing Studies*; 2014; 51:1160-1170.
51. Kaya H. Hemşirelik Sınıflama Sistemleri. 3. Ulusal Hemşirelik Bakım Kongresi; 19-22 Kasım 2014, Antalya, Türkiye.
52. Saba VK, Taylor SL. Moving past theory: Use of a standardized, coded nursing terminology to enhance nursing visibility. *Comput Inform Nurs*; 2007;25(6):324-31. doi: 10.1097/01.NCN.0000299654.13777.9f.
53. Strudwick G, Hardiker NR. Understanding the use of standardized nursing terminology and classification systems in published research: A case study using the International Classification for Nursing Practice. *International journal of medical informatics*; 2016; 94: 215-221.
54. Mutluay E, Özdemir L. Sağlık Bilişim sistemleri kapsamında hemşirelik bilişiminin kullanımı. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*; 2014; 22(3): 180-186
55. Hants L, Bail K, Paterson C. Clinical decision-making and the nursing process in digital health systems: An integrated systematic review. *Journal of Clinical Nursing*; 2023; 32(19–20): 7010–7035. <https://doi.org/10.1111/jocn.16823>
56. Taghavi Larijani T, Saatchi B. Training of NANDA-I nursing diagnoses (NDs), nursing interventions classification (NIC) and nursing outcomes classification (NOC), in psychiatric wards: A randomized controlled trial. *Nursing open*; 2019;6(2): 612-619.
57. Rodríguez-Suárez CA, González-de la Torre H, Hernández-De Luis MN, et al. Effectiveness of a standardized nursing process using NANDA International, Nursing Interventions Classification and Nursing Outcome Classification Terminologies: A systematic review. *Healthcare (Basel)*; 2023; 1;11(17): 2449. doi: 10.3390/healthcare11172449.
58. Temel M, Kutlu FY. Gordon's model applied to nursing care of people with depression. *International Nursing Review*; 2015; 62: 563–572.
59. Kaya N. Hemşirelik Süreci Hemşirelik Tanılaması. İçinde: Atabek Aştı T, Karadağ A (Ed). *Hemşirelik Esasları*. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2012. s.137-175.
60. Korkmaz Aslan G, Emiroğlu ON. Hemşireliğin görünürlüğünü artırmak için standardize ve kodlu bir sınıflama sisteminin kullanılması: klinik bakım sınıflama sistemi. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*; 2012; 19(2):69–79.
61. Duan X, Ding Y, Ning Y, et al. Application of NANDA-I nursing diagnoses, nursing interventions classification, and nursing outcomes classification in research and practice of cardiac rehabilitation nursing: A scoping review. *Int J Nurs Knowl*; 2023; 00, 1-16. doi: 10.1111/2047-3095.12441.
62. Zhang X, Li Y, Li H, et al. Application of the OMAHA System in the education of nursing students: A systematic review and narrative synthesis. *Nurse Education in Practice*; 2021; 57: 103221.

ULUSLARARASI KUZEY AMERİKA HEMŞİRELİK TANILARI BİRLİĞİ (NANDA-I) VE HEMŞİRELİK UYGULAMALARININ ULUSLARARASI SINIFLAMASI (ICNP)

Gülsün ÖZDEMİR AYDIN¹
Semiha KÜÇÜKAYDINOĞLU²

GİRİŞ

Hemşirelik sınıflandırma sistemleri, hemşirelikte ortak dil oluşturmada en güçlü yapılardan biridir. Bu yapı, dünyanın herhangi bir yerinde bulunan bir hemşirenin sağlıklı/hasta bireye ilişkin sorunların belirlenmesinden, uygulanması ve değerlendirilmesine kadar ortak bir yaklaşım gösterilmesine olanak sağlamaktadır. Hemşireler, hemşireliğin bir iş, bir uğraş, bir disiplin ve meslekleşmeye evrilmesi konusunda istikrarlı bir çalışma disiplini ile ilerlemişlerdir. Bu nedenle, hemşireliğin bilimsel niteliğinin arttırılmasında sınıflama sistemleri önemli bir yer tutmaktadır. Hemşirelerin, neden sınıflama sistemlerine gereksinim duyduğu sorgulandığında ise, hemşirelik bakımına sistematik bir yaklaşım getirmenin gerekliliğinden kaynaklandığı görülmektedir. Bu anlamda, “sınıf” sözcüğünün kelime anlamının incelenmesi ile konuya giriş yapmak daha doğru olacaktır. Türk Dil Kurumu (TDK) Sözlüğü’ne göre sınıf; “çeşitli amaçlarla oluşmuş kümeler”, “belli ortak belirtileri olan tek tek nesnelere öbeği” olarak tanımlanmaktadır. Bu kelime fiil olarak ise, “konuları ve kavramları sistematik bir biçimde bölümlenmek ve sıraya koymak” olarak tanımlanmaktadır (1). Sınıflama, varlıkları benzer özelliklerine göre ayırmak, sistematik bir şekilde hazırlamak, düzen-

¹ Dr.Öğr.Üyesi, İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi gulsunoz@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-0550-3195

² Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi semiha.kurt@istanbul.edu.tr, ORCID ID: 0000 0002 2559 4875

KAYNAKLAR

1. Türk Dil Kurumu (TDK). Sınıflama. (24/12/2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/?q=s%C4%B1n%C4%B1flama&aranan=> adresinden ulaşılmıştır).
2. Wikipedia (2023). Taksonomi. (25/12/2023 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Taksonomi> adresinden ulaşılmıştır).
3. NANDA-I. Glossory of Terms 2023. (15/11/2023 tarihinde <https://nanda.org/publications-resources/resources/glossary-of-terms> adresinden ulaşılmıştır).
4. Basit G, Korkmaz F. NANDA Hemşirelik Tanıları. İçinde Hemşirelik Bakım Planları: Tanılar, Girişimler ve Sonuçlar. Ankara: Akademi Basın ve Yayıncılık, 2019. s.49-60.
5. Herdman TH, Kamitsuru S, Lopes CT. Nursing Diagnoses Definitions and Classification 2021-2023. (12th Edition). Newyork: Thieme Medical Publishers, Inc., 2021.
6. TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi. Taksonomi 2008. (15/11/2023 tarihinde <https://bilimtek-nik.tubitak.gov.tr/> adresinden ulaşılmıştır).
7. Turan N. Tanılamadan Tanı Koymaya. İçinde Acaroğlu R, Kaya H (çev ed.) Hemşirelik Tanıları: Tanımlar ve Sınıflandırma 2015-2017. İstanbul: Nobel Kitapevleri; 2018. s.31-50.
8. Şendir M, Büyükyılmaz F. Hemşirelik Tanısı, Planlama. İçinde Atabek AT, Karadağ A. (ed.). Hemşirelik Esasları: Hemşirelik Bilimi ve Sanatı İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2012. s.178-200.
9. Birol L. Hemşirelikle İlgili Kuramlar. İçinde Birol L. (ed.) Hemşirelik Süreci. 8. Baskı. İzmir: Etki Matb. Yayıncılık Ltd. Şti.; 2011. s.51-102.
10. Kaya A. Hemşirelikte ortak dil ve sınıflama sistemleri. Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi; 2021; 1(1), 22-25.
11. İskender Ö, Kaplan S. Uluslararası hemşirelik sınıflandırma sistemleri. Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi; 2019; 2(2), 1-10.
12. Gallagher-Lepak S. NANDA International, Inc Nursing Diagnoses: Definitions & Classification 2015–2017, (10th ed.), Wiley Blackwell, 2014.
13. Acaroğlu R. NANDA International Terminoloji, Organizasyonu Genel Bilgi. İçinde Acaroğlu R ve Kaya H. (ed.) Hemşirelik Tanıları, Tanımlar ve Sınıflandırma 2018-2020. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri; 2023. s.36-67.
14. International Council of Nurses (ICN). Geneva: International Classification for Nursing Practice (ICNP®) 2018. (24/12/2023 tarihinde <http://www.old.icn.ch/what-we-do/international-classification-for-nursing-practice-icnpr/> adresinden ulaşılmıştır).
15. Rabelo-Silva ER, Lucena ADF, Almeida MDA, et al. Advanced nursing process quality: comparing the International Classification For Nursing Practice (ICNP) with the NANDA-International (NANDA-I) and Nursing Interventions Classification (NIC). Journal of Clinical Nursing; 2017; 26(3-4): 379–387. <https://doi.org/10.1111/jocn.13387>
16. Torres, Fernanda Broering Gomes, et al. Comparison of the results of manual and automated processes of cross-mapping between nursing terms: quantitative study. JMIR nursing; 2020; 3(1): e18501. <https://doi.org/10.2196/18501>
17. Coenen A, Kim TY. Development of terminology subsets using ICNP®. International journal of medical informatics; 2010; 79(7): 530-538.
18. Cho I, Kim J, Chae JS, et al. Development of ICNP-Based inpatient falls prevention catalogue. International Nursing Review; 2020; 67(2): 239-248.
19. Aguña AG, Batalla MF, San Macario EM, et al. Diagnostics of care about environment: A systematic review through nursing taxonomies. Nursing Open; 2021; 8(5):2272.
20. Liu L, Coenen A, Tao H, et al. Developing a prenatal nursing care International Classification for Nursing Practice catalogue. International Nursing Review; 2017; 64:371-378.

21. Tannure MC, Salgado PDO, Chianca TCM. Cross-Mapping: diagnostic labels formulated according to the ICNP versus diagnosis of NANDA International. Article in Portuguese. *Rev Bras Enferm*; 2014; 67(6):972-978. <https://doi.org/10.1590/0034-7167.2014670616>
22. ICNP. Guidelines for ICNP Catalogue Development 2008. (31/12/2023 tarihinde https://www.icn.ch/sites/default/files/inline-files/icnp_catalogue_development.pdf adresinden ulaşılmıştır).
23. Querido DL, Christoffel MM, da Nóbrega MML, et al. Terminological subsets of the International Classification for Nursing Practice: an integrative literature review. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*; 2019; 53: e03522.
24. Furtado LG, Medeiros ACT, da Nóbrega MML. Terminological subset of the international classification for nursing practice: an integrative review. *Online Brazilian Journal of Nursing*; 2013; 12(1):178-193.
25. Clares, JWB, Freitas, MCD, Guedes MVC Methodological approach for the development of terminology subsets ICNP®: An integrative review. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*; 2014; 48:1119-1126.
26. Ronkowska J, Stefanowicz-Bielska, A. Nursing care of a child with type 1 diabetes Ivory CH. Mapping Perinatal Nursing Process Measurement Concepts to Standard Terminologies. *Comput Inform Nurs.*; 2016;34(7):312–20.
27. Rodrigues, JAP, Lacerda MR, Galvão CM, et al. Use of the International Classification for Nursing Practice in the construction of a care protocol. *Revista Brasileira de Enfermagem*; 2022; 75: e20210488.
28. Mota NP, Vieira CMDA, Nascimento MNR, et al. Mobile application for the teaching of the International Classification for Nursing Practice. *Revista brasileira de enfermagem*; 2019; 72: 1020-1027.
29. Morais SCR, Nóbrega MMLD, Carvalho ECD. Cross-mapping of results and nursing interventions: Contribution to the practice. *Rev Bras Enferm*; 2018;71(4):1883–1890.
30. da Silva RS, da Nóbrega MML, Medeiros ACT, et al. Terms of the ICNP® used by the team of nurses assisting people in palliative care. *Rev. Eletr. Enf*; 2015; 17(2):269-77. <http://dx.doi.org/10.5216/ree.v17i2.27204>

HEMŞİRELİK TANISI

Hilal Yıldız ÇELİK¹

Esra UĞUR²

GİRİŞ

Hemşirelik süreci, tanılama, hemşirelik tanısı, planlama, uygulama ve değerlendirme aşamalarını içeren beş ardışık adımdan oluşan standartlaştırılmış, kanıta dayalı, bütünsel bakım ve bakımın sürekliliğini sağlamayı amaçlayan yaygın olarak kabul edilen bilimsel bir yöntemdir. Bu adımların her biri önemlidir; ancak hemşirelik tanısı, bakım planının temelidir (1). Hemşirelik tanıları, bireylerin, ailelerin veya toplumun mevcut/potansiyel sağlık problemlerine veya yaşam süreçlerine verdikleri tepkileri değerlendirmeye dayalı bir klinik kararı yansıtır (2,3). Hemşirelik tanısının belirlenmesi, hemşirenin eleştirel düşünme becerilerini kullanarak gerçekleştirdiği bir süreçtir. Doğru bir hemşirelik tanısı, uygun hedeflerin belirlenmesine ve bu hedeflere ulaşmak için gerekli hemşirelik girişimlerinin planlanıp uygulanmasına rehber oluşturur (1). Hemşirelik tanısının belirlenmesinde ve sunulmasında standartlaştırılmış bir terminolojinin kullanılması, hemşirelerle diğer ekip üyeleri arasındaki iletişimi geliştirir, bakımın sürekliliğini sağlar, bakımın uygulanmasını ve belgelendirilmesini kolaylaştırır. Hemşirelik tanısının sistemli bir şekilde belirlenmesi, hemşirelerin belirlediği problemleri tanımlama konusunda yardımcı olur. Ayrıca, hemşirelik biliminin diğer alanlardan farkının tanımlanması, belirlenmesi ve görünürlüğünün artırılması açısından da önemlidir (4).

¹ Öğr. Gör., Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, hilal.yildiz@acibadem.edu.tr, ORCID iD: 0000-0003-4821-0245

² Doç. Dr., Acıbadem Mehmet Ali Aydınlar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, esra.ugur@acibadem.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2119-6175

larına odaklanmayı, ilişkili faktörleri değerlendirmeyi ve doğru bir tanı etiketini formüle etmeyi içerir. Bu süreçte, hemşirelerin kritik düşünme becerilerini kullanmaları ve standartlaştırılmış terminolojiyi benimsemeleri önemlidir; bu da etkili iletişimi ve bakımın sürekliliğini sağlar. Hemşirelik tanısı, bireyin sağlık durumunu anlamak ve hemşirelik girişimlerini planlamak için önemlidir.

KAYNAKLAR

1. Berman, A.J., Snyder, S., Frandsen, G. Kozier & Erb's Fundamentals of Nursing: Concepts, Process and Practice. (Eleventh edition). Pearson Education Limited, United Kingdom; 2022.
2. Kaşıkçı, M. Hemşirelik Süreci. In: Karagözoğlu, Ş., Demiray, A., Doğan, P. (ed.) Temel Hemşirelik Uygulama İçin Esaslar. Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri;2023. p. 175-193.
3. Bozkurt, G., Düzkaya, D., & Terzi, B. Hemşirelik Sürecinin Uygulanması: Klinik Karar Verme Süreci. *İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi, 2017, 3.*
4. Carpenito, L.J. Hemşirelik Tanıları El Kitabı. (çev. Erdemir, F ve Türk, G). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri. (Eserin orijinali 2017'de yayımlandı), 2022, 1-27.
5. İnternet: Hemşirelik Yönetmeliği. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 27515, 8 Mart 2010. Web: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=13830&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden 10 Ocak 2024'de alınmıştır.
6. İnternet: Hemşirelik Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik. T.C. Resmi Gazete, Sayı: 27910, 19 Nisan 2011. Web: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110419-5.htm>, adresinden 10 Ocak 2024'de alınmıştır.
7. Herdman, T.H. and Kamitsuru, S. Nursing Diagnoses Definitions and Classification 2018-2020 (Elevent edition). New York: Thieme Medical Publishers; 2021. p.38-112.
8. Herdman, T.H., Kamitsuru, S., and Lopes, C.T. Nursing Diagnoses Definitions and Classification 2021-2023 (Twelfth edition). New York: Thieme Medical Publishers;2021. p.24-187.
9. Potter, P. A., Perry, A. G., Stockert, P. A., & Hall, A. Fundamentals of nursing-e-book. Elsevier health sciences;2023.
10. Birol, L. Hemşirelik Süreci: Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım. Özyurt Matbaacılık, 11. Baskı, Ankara;2018.
11. Dickison, 2019.Dickison P, et al: Integrating the National Council of State Boards of Nursing Clinical Judgment Model into nursing educational frameworks. J Nurs Educ 2019; 58:pp. 72
12. Terzi, B., Uncu, S. Hemşirelik Tanısı In: Bozkurt, G., Düzkaya D.S., Terzi, B. (Çev. Ed.). Hemşirelik Sürecinin Uygulanması Klinik Karar Verme Süreci. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017. p. 89-128.
13. Şendir, M., & Büyükyılmaz, F. Hemşirelik Tanısı In A. T. Aştı & A. Karadağ (Eds.), *Hemşirelik Esasları Bilgiden Uygulamaya:Kavramlar-İlkeler-Beceriler* İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık;2019. p. 140-152.
14. Basit, G. Bakımın rehberi: hemşirelik süreci. Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 2020, 2.2: 77-90.
15. Ackley BJ, Ladwig GB, Makic MBF, editors. Hemşirelik Tanıları El Kitabı Bakım Planlamasında Kanıtla Dayalı Rehber. (Çev. Ed. N. Gürhan) Onikinci baskı ed. Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2022.
16. Tosun, N. Hemşirelik Tanısı In: Çiçek, S.H., Özdemir, L. (Çev. Ed.). Hemşirelik Bakımını Planlama İnanılmaz Kolay. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık; 2016. p.57-83.
17. Johnson, L., Edward, K. L., & Giandinoto, J. A. A systematic literature review of accuracy in nursing care plans and using standardised nursing language. Collegian; 2018. 25(3), p. 355-361.

NIC, NOC VE OMAHA SINIFLANDIRMA SİSTEMLERİ

Aysun ÇOBADAK ÇALT¹
Berna AKSOY²

HEMŞİRELİK GİRİŞİMLERİ SINIFLANDIRMASI (NIC)

Farklı kliniklerde ve uzmanlık alanlarında çalışan üyelerin de içinde bulunduğu bir araştırma ekibi tarafından Iowa Üniversitesinde geliştirilen NIC, pek çok sağlık kurumunda bakım planlarında, hemşirelik bilgi sistemlerinin yönetiminde ve hemşirelik bakımının etkinliği araştırmak için kullanılmaktadır (1).

NIC'in Gelişim süreci

Hemşirelik girişimlerinin kapsamlı, araştırmaya dayalı, standartlaştırılmış bir sınıflandırması olan NIC, hemşirelerin gerçekleştirdiği doğrudan bakım etkinliklerini kategorize etmektedir. NIC'i geliştirmeye yönelik araştırmalar 1987'de başlamıştır. 4 aşamada geliştirilmiştir.

1. Evre-Sınıflandırmanın oluşturulması (1987-1992)
2. Evre-Taksonominin yapılanması (1990-1995)
3. Evre-Klinik test etme ve düzeltme (1993-1997)
4. Evre-Kullanma ve geliştirme (1996----devam ediyor) (1).

NIC verilerin klinik dokümantasyonunun sağlanmasında, etkililiğin, verimliliğin ölçülmesinde, bakım hizmetlerinin devri sırasında iletişimin sağlanmasında kullanılır. Hemşirelerin hem bağımsız hem de işbirliği ile gerçekleştirdiği girişim-

¹ Dr. Hem., İzmir Karabağlar Belediyesi, Sosyal Yardım İşleri Müdürülüğü, a.cobadak@gmail.com, ORCID iD:0000-0002-9796-9058

² Dr. Öğr. Üyesi, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, aks.berna@hotmail.com, ORCID iD: 0000-0003-1796-7819

Tablo 8: Problem Değerlendirme Ölçeği Kavramları ve Derecelendirmeleri (10-12,18)

Kavram	1	2	3	4	5
Bilgi Bireyin bilgiyi anımsama ve yorumlama kapasitesi	Bilgisi yok	Minimal /Çok az	Temel düzeyde	Yeterli düzeyde	Üst düzeyde
Davranış Bireyin duruma veya hedefe uygun gözlemlenebilir davranışsal tepkileri, eylemleri ve faaliyetleri	Uygun değil	Nadiren Uygun	Tutarsız	Çoğunlukla uygun	Her zaman uygun
Durum Objektif/nesnel ve Subjektif/öznel verilere dayalı bireyin durumu	Çok ciddi	Ciddi	Orta Düzeyde	Çok az düzeyde	Belirti/ Bulgu yok

SONUÇ

Hemşirelik bilgi birikimi her geçen gün artan ve bu bilgilerin organize edilmesi gereken bir disiplindir. Bu nedenle hemşirelikte sınıflandırma sistemlerine ve ortak dile ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sınıflandırma sistemleri arasında NIC, NOC ve OMAHA da yer almaktadır. Oluşturulan bu sınıflandırma sistemleri ve ortak dil mesleğin güçlenmesini, meslektaşların iletişimini, bilginin işlenmesini kolaylaştırmakta, verilen bakımın kalitesini arttırmaktadır.

KAYNAKLAR

1. Butcher HK, Bulechek GM, Dochterman JMM, Wagner C. Nursing Interventions Classification (NIC)-E-Book (7th ed), Elsevier Health Sciences, United States of America, 2018.p:2-15
2. Potter P, Perry AG. Fundamentals of Nursing Concepts, Process and Practice, 7th Edt. Mosby Year Book, StLouis, 2009.
3. Wagner CM, Butcher, H. K, Clarke MF. Nursing Intervention Classification (NIC). Book (8th Edition),Elsevier Health Sciences, United States of America, 2023.p:512.
4. Dochterman J, Bulechek GM. Nursing Interventions Classification-E-Book (NIC) (4th ed.). St. Louis, MO: Mosby,2004.
5. Larijani TT, Saatchi B. Nursing Open. Training of NANDA-I Nursing Diagnoses (NDs), Nursing Interventions Classification (NIC) and Nursing Outcomes Classification (NOC), in Psychiatric Wards: A randomized controlled trial.2019;6:612–619. DOI: 10.1002/nop2.244
6. Head BJ, Maas M, Johnson M. Validity and community health- nursing sensitivity of six outcomes for community health nursing with older clients. Public Health Nurs; 2003; 20(5):385-98.
7. Moorhead S.,Swanson E., Johnson M. (Eds.). NursingOutcomesClassification (NOC): Measurement of healthoutcomes (7th ed.). St. Louis: MO: Elsevier, 2023

8. Moorhead S., Swanson E., Johnson M., Maas ML., (Eds.). *Nursing Outcomes Classification (NOC): Measurement of health outcomes (6th ed.)*. St. Louis: MO: Elsevier, 2018
9. Yılmaz E, Hanoğlu Z. Hemşirelik sonuçları sınıflaması-NOC. Hemşirelikte Sınıflama Sistemleri Sempozyum Kitabı s.53-60, Ankara, 2003.
10. Martin, Karen S. *The Omaha System: A Keyto Practice, Documentation, and Information Management*. Elsevier, 2005
11. Topaz M, Golfenshtein N, Bowles KH. The Omaha System: a systematic review of the recent literature. *J Am Med Inform Assoc*. 2014;21:163-170. doi:10.1136/amiajnl-2012-00149
12. Monsen KA, Bowles KH. The Omaha system and meaningful use: applications for practice, education, and research. *Computers, Informatics Nursing*;2011;29(1).p.52 doi: 10.1097/NCN.0b013e3181f9ddc6
13. Erdoğan S, Esin N. Omaha Sistemi'nin Türkçe'ye uyarlanması ve toplum sağlığı hemşireliği eğitiminde kullanılması. *İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*; 2004;13(52):11-22.
14. Erdemir F. Hemşirelikte ortak dil ve hemşirelik sınıflama sistemleri. Birol L (ed). *Hemşirelik Süreci: Hemşirelik Bakımında Sistemik Yaklaşım*. İzmir: Etki Matbaacılık Yayıncılık Ltd Şti, 2010. p.92-147
15. Erdoğan S, Nahcivan N, Esin MN, Seçginli S, Coşansu G. ve ark. (2016). *Omaha Sistemi Hemşirelikte Bilgi Yönetimi*. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevleri.
16. Ay F. Uluslararası alanda kullanılan hemşirelik tanıları ve uygulamaları sınıflandırma sistemleri. *Türkiye Klinikleri J MedSci*; 2008;28:555-61
17. Garvin, JH. Omaha system: coded data that describe patient care. *Journal of AHIMA*; 2008;79(3): 44-49.
18. The Omaha System Solving the Clinical Data-Information Puzzle. (10.11.2023 https://www.omahasystem.org/adresinden_ulaşilmiştir).

PLANLAMA VE UYGULAMA SÜRECİ

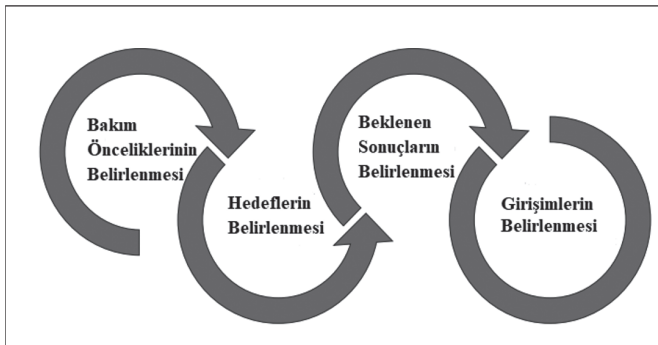
Nadiye BARIŞ EREN¹

GİRİŞ

Sağlıklı ya da hasta bireylere verilen hemşirelik bakımını bilimsel temele dayandırmak amacıyla hemşirelik süreci kullanılır (1). Hemşirelik süreci; veri toplama, tanılama, planlama, uygulama ve değerlendirme olmak üzere beş aşamadan oluşmaktadır (2-4). Hemşirelik süreci, bakımın sistematik olarak verilmesini ve takip edilmesini sağlar. Zaman içerisinde değişen gereksinimler doğrultusunda bakım yeniden planlanır. Bu sayede bakımın sürekliliği devam eder (5-6).

Planlama Süreci

Planlama, hemşirelik sürecinin üçüncü aşamasıdır (1,7). Şekil 1’de planlama sürecinin bileşenleri görülmektedir.

Şekil 1. Planlama Sürecinin Bileşenleri

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Tarsus Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, nbariseren@tarsus.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-1935-244X

relik sürecinde kullanılması önerilmektedir. Diğer yandan hemşirelik sürecinin uygulanmasında hemşirelerin algıları da oldukça önemlidir. Silva ve arkadaşları (2021) tarafından yapılan bir çalışmada yoğun bakım ünitesinde çalışan hemşirelerin hemşirelik sürecinin uygulanmasına ilişkin algıları değerlendirilmiştir. Buna göre hemşirelik sürecinin; bakım kalitesi, hasta güvenliği, hemşirelik kayıtları ve mesleki görünürlük üzerinde etki yarattığı belirlenmiştir (15). Bunun gibi olumlu etkileri görebilmek için hemşirelik sürecinin uygulanmasının artıları çalışanlarla paylaşılmalı ve bu konuda farkındalık yaratılmalıdır.

KAYNAKLAR

1. Birol, L. Hemşirelik Süreci (7. baskı ed.). İzmir: Etki matbaacılık; 2005.
2. Ay F.A. Hemşirelik Süreci. Ay F.A. (eds). Temel Hemşirelik Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. 2. Baskı. İstanbul: İstanbul Medikal Yayıncılık; 2008, 61-72.
3. Tok Yıldız F ve Yıldırım D. Hemşirelik Süreci. Kara Kaşıkçı M, Akın E.eds. Temel Hemşirelik Esaslar, Kavramlar, İlkeler, Uygulamalar. 1. Baskı. İstanbul: İstanbul Tıp Kitabevleri; 2021, 66-79.
4. Toney-Butler, T. J., Thayer, J. M. 2022. "Nursing Process". In: StatPearls. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK499937/> Son erişim tarihi:26.09.2023.
5. Potter PA, Perry AG, Stockert PA, Hall A. Fundamentals of Nursing. 11th edn.Elsevier, 2023.
6. Kozier B, Erb G, Berman AJ, Burke K. Fundamentals of Nursing. New Jersey: Prentice Hall Health, 2008.
7. Alfaro-LeFevre R. (Çev. Eds). Bozkurt G, Sönmez Düzkaya D, Terzi B. Hemşirelik Sürecinin Uygulanması Klinik Karar Verme Süreci. 8. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2017.
8. Şendir M ve Büyükyılmaz F. Planlama. Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi ve Sanatı 1. Atabek Aşti T ve Karadağ A. (Eds). İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2016, 191-199.
9. Wilkinson J.M. ve Barcus L. (Çev. Eds). Kapucu S, Akyar İ, Korkmaz F. Pearson Hemşirelik Tanıları El Kitabı. 11. Baskı. Ankara: Pelikan Yayınevi; 2018.
10. Carpenito L.J. (Çev.) Erdemir, F., Türk, G. Hemşirelik Tanıları El Kitabı. 1. Baskı. Nobel Tıp Kitabevleri; 2022.
11. Basit G. Bakım rehberi: Hemşirelik süreci, Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 2020; 2(2): 77-90.
12. Kocaçal E, Aktan GG, Eşer E. Tarihsel Süreç İçinde Hemşirelik Süreci ve Bakım Planlarının Gelişimi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2021; 24(2): 284-290. DOI: 10.17049/ataunihem.528109
13. Kaya H. Uygulama ve Değerlendirme. Hemşirelik Esasları Hemşirelik Bilimi ve Sanatı 1. Atabek Aşti T ve Karadağ A. (Eds). İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık; 2016, 201-204.
14. Almeida SLP, Primo CC, Almeida MVS, Freitas PSS, Lucena AF, Lima EFA, Brandão MAG. Guide for Systematization of Care and Nursing Process: educational technology for professional practice. Rev Bras Enferm. 2023 Apr 14;76Suppl 4(Suppl 4):e20210975. doi: 10.1590/0034-7167-2021-0975.
15. Silva AMD, Colaço AD, Vicente C, Bertencello KCG, Amante LN, Demetrio MV. Perceptions of nurses about the implementation of the nursing process in an intensive unit. Rev Gaucha Enferm. 2021 Mar 24;42:e20200126. English, Portuguese. doi: 10.1590/1983-1447.2021.20200126.

DEĞERLENDİRME VE KAYIT

Özlem AKMAN¹

GİRİŞ

Değerlendirme hemşirelik sürecinin son aşamasıdır. Bu bağlamda değerlendirme, hastaların/bireylerin ve hemşirelerin hastanın/bireyin hedefe ulaşma yönündeki ilerlemesini ve hemşirelik bakım planının etkinliğini belirledikleri planlı, sürekli ve amaçlı bir faaliyettir (1). Uygulanan hemşirelik girişimlerinin sonuçlarına eleştirel bir bakış sunar. Değerlendirme hemşirelik sürecinde tanımlanan son adım olmasına rağmen diğer tüm adımlar ile iç içe geçmiştir. Değerlendirme, ilk veri toplamayla başlayıp uygulamaya kadar devam eden planın eleştirel analizini içerir. Bu nedenle, sürekli ve devam etmektedir. Değerlendirme, bakım planının uygulanmasından sonra yapıldığı kadar hemşirelik sürecinin her aşamasının sonunda da yapılmalıdır. Uygulanan girişimler ve hastanın/bireyin yanıtları sorularla değerlendirilir. Örneğin: Hasta/birey için belirlenen hedef çözüme doğru ilerliyor mu? Hedeflere ulaşıldı mı? Planın bu kısmı tamamlandı mı ve artık hasta/birey için bir sorun teşkil etmiyor mu? Hedeflere kısmen ulaşıldı mı veya ulaşılamadı mı? Eğer hedefe beklendiği gibi ilerlenemiyorsa nedenini belirlemek için cevaplar aranır (2,3).

Değerlendirmenin en önemli bölümü ise kayıt ve raporlamadır. Kayıtlar Hasta/bireyin hemşirelik bakımının sürekliliğini sağlar, kaliteyi artırır, ve sözlü iletişimi azaltarak zaman kaybını önler, hata riskini en aza indirir. Aynı zamanda hemşirelik bakımının yasal göstergesini oluşturur (4).

¹ Doç. Dr., İstanbul Topkapı Üniversitesi, akmanmert2011@gmail.com, ORCID id: 0000-0003-1460-3251

iletişim, hesap verebilirlik, hasta/bireye verilen hizmetlerin planlanması, sağlık kuruluşlarının denetlenmesi, araştırma ve eğitim dahil olmak üzere çeşitli amaçlar için tutulur.

Raporlar sözlü veya yazılı olabilir. Raporlamanın amacı, örneğin vardiya değişiminde veya hasta transferi sırasında belirli bilgileri bir kişiye veya bir grup kişiye iletmektir. Bir rapor kısa ve öz olmalı, yalnızca ilgili bilgileri içermeli ve konu dışı ayrıntılar içermemelidir.

KAYNAKLAR

1. Kozier B, Erb G, Berman A, Snyder J, S., Frandsen G, Buck M, Ferguson L, Yiu L, Stamler L.L. *Fundamentals of Canadian Nursing Concepts, Process, and Practice*. 4nd ed. Canada: Canada Pearson Inc; 2018.
2. Seaback W. W. *Nursing Process: Concepts And Applications*. Second Edition. Canada: Thomson Delmar Learning; 2012
3. Herdman T.H, Kamitsuru S. *Hemşirelik Tanıları-Tanımlar ve Sınıflandırma 2018-2020*. (Rengin Acaroğlu, Hatice Kaya, çev. Ed.). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi; 2020.
4. Kaya H, Özdemir G. *Kayıt ve Rapor Etme*. Aştı Atabek T, Karadağ A (eds). *Hemşirelik Esasları Bilgiden Uygulamaya: Kavramlar-İlkeler-Beceriler içinde*. 2. Baskı. İstanbul: Akademi Basın Yayıncılık; 2019. p.163-174.
5. Kaya H. *Uygulama ve Değerlendirme*. Aştı Atabek T, Karadağ A (eds). *Hemşirelik Esasları Bilgiden Uygulamaya: Kavramlar-İlkeler-Beceriler içinde*. 2. Baskı. İstanbul: Akademi Basın Yayıncılık; 2019. p.163-174.
6. Yıldırım B, Ozkahraman S. *Critical thinking in nursing process and education*. *International journal of humanities and social science*. 2011;1(13): 257-262.
7. Ladwing GB, Makic MBF, Martinez-Kratz M. *Hemşirelik Tanıları El Kitabı-Bakım Planlamasında Kanıtı Dayalı Rehber*. (Nermin GÜRHAN, Çev. Ed.). Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevleri; 2022.
8. Basit G. *Bakımın Rehberi: Hemşirelik Süreci*. Necmettin Erbakan Üniversitesi Genel Sağlık Bilimleri Dergisi, 2020; 2 (2), 77-88.
9. Dikmen Y. *Problem Çözme Yöntemi ve Hemşirelik Bakım Süreci*. Şenol Çelik S, Karadağ A (eds). *Hemşirelik Bakım Planları: Tanılar, Girişimler ve Sonuçlar içinde*.1. Baskı. İstanbul:Akademi basın ve Yayıncılık; 2019.p.28-47.
10. Perry A. G. *Nursing Process*. Potter P. A, Perry A. G, Stockert P. A, Hall A. (eds.) *Essentials for Nursing Practice - E-Book*. Canada: Mosby; 2015. p.119-159.
11. Büyükyılmaz F, Kaya H. *Elektronik hemşirelik kayıtlarının yapılandırılması: Sistematik literatür incelemesi*. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 2016; 106-117. <https://doi.org/10.17672/fnhd.93917>
12. Ay F. *Uluslararası elektronik hasta kayıt sistemleri, hemşirelik uygulamaları ve bilgisayar ilişkisi*. *Gülhane Tıp Dergisi*, 2009; 51(2): 131-136.
13. Waite-Hayden J. *Informatics and Documentation*. Potter P. A, Perry A. G, Stockert P. A, Hall A. (eds.) *Essentials for Nursing Practice - E-Book*. Elsevier Health Sciences. Canada: Mosby; 2015. P.159-172
14. Etgü AA, Güçlü A. *Hastanelerin tıbbi kayıtlardan doğan sorumlulukları*. *Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu Sosyal Bilimler Dergisi*, 2022; 13:127-136.
15. Birol L. *Hemşirelik Süreci- Hemşirelik Bakımında Sistematik Yaklaşım*. 7. Baskı. İzmir: Etki Yayıncılık; (2005).

YAŞAM MODELİNE GÖRE BAKIM PLANI ÖRNEĞİ

*Ezgi KINICI DİRİK¹
Eylem PASLI GÜRDOĞAN²*

HASTANIN ÖYKÜSÜ

20.03.1954 doğumlu S. M. isimli erkek hasta evli ve iki çocuk babasıdır.

11/2021 yılında şiddetli karın ağrısı ve 3 ay boyunca devam eden diyare (günde 4 kez) sebebiyle XXX Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezine başvurmuştur. Yapılan kolonoskopi ile sigmoid kolondan alınan biyopsi sonucunda hastaya adenokarsinom teşhisi konulmuş ve hastaya 8 kür kemoterapi uygulanmıştır. Kemoterapi sonrası 04/2022 tarihinde yeniden evrelendirme yapılabilmesi ve kolonun opere edilebilirliğine bakılabilmesi amacıyla PET/BT görüntülemesi yapılarak, kolonun opere edilebilir olduğu ve karaciğer segmentinde de metastatik nodüler lezyonlar saptanmıştır. Öncelikle 06/2022 tarihinde operasyonla sigmoid kolon, distalden ve paroksimalden 5 cm rezek edilmiştir. 09/2022 tarihinde ise karaciğer rezeksiyon operasyonunun belirlenmesi amacıyla tekrar PET/BT görüntülemesi yapılmış ve operasyona karar verilerek, 10/2022 tarihinde karaciğer metastazektomi operasyonu yapılmıştır. 02/2023 tarihinde hastada aniden gelişen dispne ve siyanoz nedeniyle acile başvuru yapılmış ve yapılan radyolojik inceleme sonucunda akciğer segmentinde nodüller saptanmıştır. Hastaya ikinci kez 8 kür kemoterapi uygulanmasına karar verilmiş ve 08/2023 tarihinde kemoterapi uygulaması tamamlanmıştır.

¹ Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, ezgikinici@trakya.edu.tr, ORCID iD:0000-0002-5106-6013

² Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, eylemgurdogan@trakya.edu.tr, ORCID iD:0000-0003-0711-2112

KAYNAKLAR

1. Carpenito LJ. Hemşirelik tanıları el kitabı. Erdemir F, Türk G (çev.). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2022.
2. Herdman TH, Kamitsuru S, Lopes CT. NANDA International (NANDA-I) nursing diagnosis: Definition and classification 2021-2023. 12th ed. New York: Thieme Medical Publishers, 2021.
3. Birol L. Hemşirelik süreci. 9. Baskı. İzmir: Etki Yayınları; 2009.
4. Wilkinson JM, Barcus L. Pearson hemşirelik tanıları el kitabı. Kapucu S, Akyar İ, Korkmaz F. (eds.). Ankara: Pelikan Yayınları; 2020.
5. Ackley BJ, Ladwig GB, Makic MBF. Hemşirelik tanıları el kitabı: Bakım planlamasında kanıta dayalı rehber. Gürhan N (çev.). 12. baskı. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevi; 2022.
6. Durna Z, Akın S, Özdiilli K. İç hastalıkları hemşireliği uygulama rehberi. Durna Z (ed.). İstanbul: Cinius Yayınları; 2009.

BÖLÜM 15

FONKSİYONEL SAĞLIK ÖRÜNTÜLERİ MODELİNE GÖRE BAKIM PLANI ÖRNEĞİ

*Eylem PASLI GÜRDOĞAN¹
Burcu USLU²*

HASTANIN ÖYKÜSÜ

25.08.1957 doğumlu H. B. isimli erkek hasta evli ve iki çocuk babasıdır. Yaklaşık 10-12 aydır sık sık gece idrara çıkma, kesik kesik idrar yapma ve son bir aydır bel ağrısı sebebiyle XXX Üniversitesi Sağlık Araştırma ve Uygulama Merkezi üroloji polikliniğine başvurmuştur. Yapılan muayene sonucunda biyopsi kararı alınmıştır. Biyopsi sonucuna göre hastaya prostat CA tanısı konulmuştur. Hasta prostat CA tanısı konulduktan bir hafta sonra radikal prostatektomi operasyonu için hastaneye yatırılmıştır. Hasta 05/2023 tarihinde radikal prostatektomi operasyonu olmuştur.

¹ Doç. Dr., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, eylemgurdogan@trakya.edu.tr, ORCID iD:0000-0003-0711-2112

² Arş. Gör., Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, burcuuslu1@trakya.edu.tr, ORCID iD: 0000-0002-2099-6568

KAYNAKLAR

1. Carpenito LJ. Hemşirelik tanıları el kitabı. Erdemir F, Türk G (çev.). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2022.
2. Herdman TH, Kamitsuru S, Lopes CT. NANDA International (NANDA-I) nursing diagnosis: Definition and classification 2021-2023. 12th ed. New York: Thieme Medical Publishers, 2021.
3. Birol L. Hemşirelik süreci. 9. Baskı. İzmir: Etki Yayınları; 2009.
4. Wilkinson JM, Barcus L. Pearson hemşirelik tanıları el kitabı. Kapucu S, Akyar İ, Korkmaz F. (eds.). Ankara: Pelikan Yayınları; 2020.
5. Ackley BJ, Ladwig GB, Makic MBF. Hemşirelik tanıları el kitabı: Bakım planlamasında kanıta dayalı rehber. Gürhan N (çev.). 12. baskı. Ankara: Ankara Nobel Tıp Kitabevi; 2022.
6. Durna Z, Akın S, Özdiilli K. İç hastalıkları hemşireliği uygulama rehberi. Durna Z (ed.). İstanbul: Cinius Yayınları; 2009.